

Ελάχιστα πράγματα, μέσα σ' έναν κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται μέσα στο χρόνο, έχουν τη διαχρονικότητα του ποδοσφαίρου. Το ποδόσφαιρο συγκλονίζει και προσφέρει τις μεγάλες συγκινήσεις, ακόμη και στη σημερινή εποχή, όπου τα πάντα τείνουν στην απομυθοποίηση και είναι διάχυτος ένας πεσιμισμός επικίνδυνος για τον άνθρωπο. Πολλοί άνθρωποι θεωρούν το ποδόσφαιρο βασιλιά των σπορ κι αυτό είναι αληθές. Είναι αληθές, γιατί η λειτουργία του ποδοσφαίρου μοιάζει με τη λειτουργία ενός

πραγματικού βασιλιά. Ένας πραγματικός βασιλιάς συγκινεί τα πλήθη και, μέσω ενός συγκλονιστικού αγώνα, επιχειρεί να τα οδηγήσει από μια αρνητική κατάσταση σε μια άλλη καλύτερη, αν όχι ιδανική. Πάντα στόχος είναι η λύτρωση, η χαρά, η νίκη, ο παράδεισος. Όμως, όπως συμβαίνει σ' όλους τους αγώνες, που έχουν ως στόχο την ανατροπή μιας ανεπιθύμητης κατάστασης —που για κάποιους άλλους είναι επιθυμητή—, πάντα υπάρχει ένα μεγάλο ρίσκο. Όταν δεν επιτευχθούν οι όποιοι στόχοι, δεν ακολουθεί μια ουδέτερη κατάσταση, παρά το ακριβώς αντίθετο: η καταδίκη, η θλίψη, η ήττα, η κόλαση. Οι άνθρωποι, εξαιτίας του ποδοσφαίρου, κινούνται διαρκώς ανάμεσα σ' αυτά τα δύο άκρα, γευόμενοι συναισθήματα που μόνον η ζωή μπορεί να προσφέρει.

Σ' αυτό το σημείο βρίσκεται και το μυστικό τής λατρείας τού ποδοσφαίρου. Προσφέρει αληθινές συγκινήσεις, όμοιες μ' αυτές που προσφέρει η ζωή. Η διαφορά όμως, που κάνει το ποδόσφαιρο μεγαλειώδες, είναι ότι τις μεν αρνητικές συγκινήσεις τις περιορίζει μέσα στην περιοδικότητα των ποδοσφαιρικών συγκρούσεων —ελαχιστοποιώντας το κόστος τους—, τις δε θετικές τις κάνει προσιτές σε ανθρώπους που δεν θα είχαν ποτέ τη δυνατότητα να τις γευθούν μ' άλλο τρόπο. Εκατομμύρια άνθρωποι γεύτηκαν εξαιτίας του ποδοσφαίρου συναισθήματα που η ζωή προσφέρει σε ελάχιστους. Εκατομμύρια άνθρωποι, που βιώνουν κάθε μέρα την κόλαση και την ανυποληψία —θύματα της εκμετάλλευσης μιας άδικης κοινωνίας—, βρίσκουν την ευκαιρία, εξαιτίας του ποδοσφαίρου, να γευθούν για ελάχιστο χρόνο τη χαρά της νίκης. Άνθρωποι, που η κοινωνία φροντίζει να είναι χαμένοι πριν ακόμη γεννηθούν. Άνθρωποι, που ταπεινώνονται κάθε μέρα και κάθε ώρα, βρίσκουν την ευκαιρία να ξεχάσουν την κατάσταση που βιώνουν. Βρίσκουν την ευκαιρία να υποδυθούν για ελάχιστο χρόνο τους νικητές και να μεθύσουν με τα συναισθήματα της νίκης.

Το ποδόσφαιρο είναι το πρώτο "Virtual Reality" παιχνίδι στον κόσμο. Ένα παιχνίδι, όπου ο βασανισμένος άνθρωπος ταυτίζεται απόλυτα με κάποιον που αγωνίζεται, έχοντας σοβαρές ελπίδες να νικήσει. Αυτή η απόλυτη ταύτιση είναι που δίνει τη μοναδικότητα στο ποδόσφαιρο και το διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα ομαδικά αθλήματα. Η απόλυτη ταύτιση είναι δυνατή μόνον εάν αυτός που κάθεται στην εξέδρα έχει βιώσει εμπειρία ανάλογη με τα όσα συμβαίνουν στον αγωνιστικό χώρο. Η εμπειρία αυτή δεν περιορίζεται μόνο στη γνώση

της ποδοσφαιρικής τέχνης, αλλά και στη γνώση της φύσης ενός πολυδιάστατου αγώνα μεταξύ ανθρώπων, που έχει ως στόχο τη νίκη που οδηγεί στην τελική επικράτηση.

Θα δούμε τα πράγματα με τη σειρά, έτσι ώστε ν' αποκτήσουμε μια σαφή εικόνα του τι ακριβώς συμβαίνει. Η ταύτιση στο πρώτο επίπεδο, που αφορά αυτήν καθ' αυτήν την ποδοσφαιρική τέχνη, είναι απαραίτητη για να μπορεί ο άνθρωπος να κρίνει την ποιότητα αυτών που αγωνίζονται. Προϊόν αυτής της κρίσης είναι η λατρεία που απολαμβάνουν οι ποδοσφαιριστές από τα πλήθη των οπαδών. Προϊόν της ίδιας κρίσης είναι το δέος και ο φόβος που προκαλούν οι ίδιοι ποδοσφαιριστές στους αντιπάλους οπαδούς. Ο οπαδός του ποδοσφαίρου λατρεύει ή φοβάται μόνον εξαιτίας της γνώσης. Όπως ακριβώς συμβαίνει και με τους πραγματικούς βασιλείς. Λατρεύει ή φοβάται, όταν αντιλαμβάνεται ότι αυτός που θ' αγωνιστεί στο γήπεδο θα κάνει - για την επίτευξη του κοινού στόχου— πράγματα μοναδικά, που ξεφεύγουν από τις δυνατότητες του οπαδού. Πρέπει απαραίτητα ο οπαδός να έχει κλοτηήσει τη μπάλα για να ταυτιστεί με το είδωλό του και να το λατρεύει. Ο ποδοσφαιριστής γίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο δέκτης των προσδοκιών του οπαδού. Γίνεται η προέκταση και το τέλειο όργανο ενός πλήθους που εκείνη τη στιγμή εκφράζει μια συλλογική βούληση. Οι οπαδοί θέλουν τη νίκη και η επίτευξη του στόχου είναι δυνατή με τη χρήση των ικανοτέρων.

Αρκεί όμως αυτή η γνώση —και άρα η ταύτιση σ' αυτό το επίπεδο—, ώστε να εξηγηθεί το πάθος των οπαδών για τη νίκη; Τι ακριβώς συμβαίνει στην εξέδρα, που είναι όμοιο μ' αυτά που συμβαίνουν στον αγωνιστικό χώρο; Η εξέδρα παρασύρει στο πάθος την ομάδα ή το αντίστροφο; Αυτό που συμβαίνει είναι ότι η σύγκρουση στον αγωνιστικό χώρο δεν είναι η πρωτογενής. Η πρωτογενής σύγκρουση ξεκινά στην εξέδρα. Πλήθη εχθρικά συγκεντρώνονται στην εξέδρα για να συγκρουστούν μέχρι εσχάτων. Επειδή όμως αυτή η σύγκρουση δεν είναι δυνατή —εφόσον είναι όμοια με πόλεμο—, επιλέγεται η δευτερογενής σύγκρουση του αγωνιστικού χώρου. Όπως ακριβώς στην αρχαιότητα, όπου υπήρχε το φαινόμενο να κρίνεται το αποτέλεσμα μιας μάχης από την έκβαση μιας μονομαχίας. Ποιος όμως θα μονομαχήσει; Ο τυχαίος πολεμιστής ή ο καλύτερος των πολεμιστών; Σ' αυτό το σημείο επιβεβαιώνονται αυτά που θεωρήσαμε ως "απαραίτητη προϋπόθεση", που είναι η ποδοσφαιρική εμπειρία του οπαδού, αλλά και η κοινή αντίληψη περί "εχθρού". Όλοι μέσα στο στάδιο είναι "πολεμιστές" εξαιτίας της κοινής θέλησης και της κοινής γνώσης. Όλοι έχουν έναν στόχο και όλοι μπορούν θεωρητικά να λάβουν μέρος στη σύγκρουση. Η θέληση όμως για τη νίκη περιορίζει τον οπαδό στην εξέδρα και δίνει την ισχύ στον ποδοσφαιριστή. Όπως οι πολεμιστές του Μεσαίωνα τιθάσευαν τα πάθη και τα μίση τους και περιορίζονταν στην άκρη του πεδίου της μάχης, εναποθέτοντας την ελπίδα τους στον μονομάχο-ιππότη. Όλοι ταυτίζονται με τον μονομάχο από τη στιγμή που τους ενώνει ο κοινός στόχος, που είναι η εξόντωση, ο εξευτελισμός και η μέχρι εσχάτων ταπείνωση του αντιπάλου. Τα χέρια του μονομάχου αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας την αποστολή που θα είχαν τα χέρια

των χιλιάδων πολεμιστών. Τα χέρια του πλήθους για τον συγκεκριμένο χρόνο γίνονται τα χέρια του μονομάχου.

Αυτό ακριβώς συμβαίνει και στο ποδόσφαιρο. Το ποδόσφαιρο θα ήταν βασιλιάς των σπορ, ακόμα κι αν δεν υπήρχαν συγκεκριμένες ποδοσφαιρικές ομάδες. Η ανταγωνιστικότητα και το μίσος μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που συγκρούονται δίνουν την ισχύ στο ποδόσφαιρο. Θα ήταν δυνατό, δηλαδή, κάθε φορά που δύο κοινωνικές ομάδες επεδίωκαν τη σύγκρουση-σύγκριση, να συγκεντρώνονταν σ' ένα στάδιο και να χρησιμοποιούσαν τους κανονισμούς του ποδοσφαίρου για να συγκρουστούν. Αν δεν υπήρχαν οργανωμένες ποδοσφαιρικές ομάδες, τα συγκρουόμενα πλήθη θα ξεχώριζαν εκείνη τη στιγμή μεταξύ τους τους έντεκα ικανότερους που θα τους αντιπροσώπευαν.

Όπως βλέπει ο αναγνώστης, στο ποδόσφαιρο οι ποδοσφαιρικές ομάδες δεν είναι το θεμέλιο των παθών. Τα πάθη υπάρχουν και οι ομάδες απλά αντιπροσωπεύουν τα αντίπαλα μέρη. Αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας —με την καλύτερη δυνατή προετοιμασία— την αντιπροσώπευση των κοινωνικών ομάδων που τις στηρίζουν. Σ' αυτό το σημείο αποκαλύπτονται τα μυστήρια του ποδοσφαίρου. Με τη γνώση όλων αυτών μπορούμε να καταλάβουμε τα "γιατί" του ποδοσφαίρου. "Γιατί" η εξουσία μεριμνά για το ποδόσφαιρο. "Γιατί" τα πάθη του είναι ικανά να οδηγήσουν στη βαρβαρότητα. "Γιατί" τυγχάνει λατρείας ιδιαίτερα στον χριστιανικό χώρο.

Το ποδόσφαιρο λαμβάνει την ισχύ του από τον ταξικό ανταγωνισμό που υπάρχει μέσα στη χριστιανική κοινωνία. Αυτός ο ανταγωνισμός, επειδή μέσα στην κοινωνία υπάρχει εξουσία και άρα αδικία, οδηγεί στο μίσος και από εκείνο το σημείο κι έπειτα μιλάμε πλέον για ταξικό μίσος. Στο ποδόσφαιρο δεν εκδηλώνεται το μίσος των φτωχών απέναντι στους πλούσιους. Εκδηλώνεται το μίσος μεταξύ των τάξεων. Ο "πλούτος" είναι έννοια πολύ σχετική. Αντίθετα η ιδεολογική περιχάραξη των τάξεων είναι απόλυτα προσδιορισμένη. Απλά, επειδή οι ευνοημένες τάξεις κατέχουν ταυτόχρονα και τον πλούτο, είναι δυνατόν να παρουσιαστεί φαινομενικά σαν μια σύγκρουση μεταξύ φτωχών και πλουσίων. Μέσα στη χριστιανική κοινωνία, που διέπεται από την ιουδαϊκή φιλοσοφία, υπάρχει άπειρο μίσος. Μια κοινωνία, που στηρίζει τη λειτουργία της στην αδικία, είναι αδύνατον να μην εμφανίσει σημάδια έντασης που οδηγούν σε σύγκρουση. Οι "ανώτεροι-εκλεκτοί" είναι αδύνατον να μην συγκρουστούν με τους "κατώτερους": οι αμαρτωλοί με τους αναμάρτητους, οι εκ του ασφαλούς νικητές με τους μόνιμα χαμένους, οι δικοί μας με τους ξένους, οι πολιτισμένοι με τους απολίτιστους, οι γηγενείς με τους πρόσφυγες, οι εθνικιστές με τους μετανάστες, οι συντηρητικοί με τους προοδευτικούς, τ' αφεντικά με τους εργάτες, οι χωριάτες με τους αστούς, οι "μορφωμένοι" με τους "αμόρφωτους".

Το οποιοδήποτε άσχημο πάθος, που υπάρχει και συσσωρεύεται μέσα στην άδικη και ρατσιστική κοινωνία, εκτονώνεται μέσα στα ποδοσφαιρικά στάδια. Μόνο μέσα σ' αυτά υπάρχει η δυνατότητα οι "κατώτεροι" να νικήσουν τους "ανώτερους". Μέσα στον

αγωνιστικό χώρο διαδραματίζονται φαινόμενα όμοια μ' αυτά που συμβαίνουν στη ζωή. Η μάχη για την επικράτηση, για την επιβίωση, για την αυτοεπιβεβαίωση και την υπερηφάνεια είναι μέχρις εσχάτων. Αυτός είναι κι ο λόγος που η νίκη δεν είναι αρκετή. Ο αντίπαλος πρέπει να διασυρθεί, να ταπεινωθεί, να εξευτελιστεί· όχι επειδή ο νικητής είναι καλύτερος, αλλά επειδή είναι "ανώτερος". Αυτός είναι ο στόχος της ποδοσφαιρικής ομάδας, που αναλαμβάνει, είτε να υπερασπιστεί την "ανωτερότητα" του πλήθους που την υποστηρίζει είτε ν' αμφισβητήσει την "ανωτερότητα" του αντιπάλου πλήθους.

Στο ποδόσφαιρο δεν υπάρχει έλεος και προπαντός δεν υπάρχει σαφής διαχωρισμός των θεμιτών μέσων από τα αθέμιτα. Το πλήθος τρελαίνεται. Μπορεί να πανηγυρίσει ακόμη κι ένα άδικο θετικό αποτέλεσμα. Δεν ενδιαφέρεται για τη δικαιοσύνη σ' έναν κόσμο άδικο. Το ποδόσφαιρο είναι όμοιο με τη ζωή. Στόχος είναι η επικράτηση. Ακόμη κι αν νικήσει μια ομάδα στο 95' με ψεύτικο "πέναλτι", ο στόχος έχει πραγματοποιηθεί. Ακόμη και η δυνατότητα αδικίας είναι αντιπροσωπευτική της ισχύος του πλήθους που στηρίζει το νικητή και σαφής απόδειξη της "ανωτερότητός" του. Είναι αστείοι αυτοί που θεωρητικολογούν πάνω στο ποδόσφαιρο, μιλώντας για φιλάθλους κι οπαδούς. Όλοι αυτοί που συγκεντρώνονται στις εξέδρες των σταδίων είναι μέλη κοινωνικών τάξεων, οι οποίες εκείνη την ώρα συγκρούονται μεταξύ τους. Όλοι είναι πρώτα οπαδοί και μετά φίλαθλοι. Αρένα ψάχνουν για να συγκρουστούν και ελάχιστα —μπροστά στην επιδίωξη της νίκης— τους απασχολεί το θέαμα και το λεγόμενο "fair play". Εκμεταλλεύονται τα ενενήντα λεπτά του αγώνα, για ν' αναπνεύσουν τον αέρα που στη ζωή στερούνται.

Το ποδόσφαιρο μπορεί με την ίδια ευκολία να φτιάξει ή να χαλάσει την ημέρα του οποιουδήποτε ανθρώπου. Δεν έχει σημασία αν είναι αυτοκράτορας ή ο πιο αδικημένος άνθρωπος στη Γη. Μόνο έξω από ένα ποδοσφαιρικό στάδιο μπορούν να παρατηρηθούν φαινόμενα που μέσα στην κοινωνία είναι αδύνατον να παρατηρηθούν. Μόνο έξω από το στάδιο μπορεί να γελάει ο εργάτης του Τορίνου εις βάρος του βιομηχάνου, ο καθολικός του Μπέλφαστ εις βάρος του προτεστάντη, ο προλετάριος των σοβιέτ εις βάρος του Άγγλου αστού. Αυτό ενδιαφέρει τον αδικημένο και όχι η ποδοσφαιρική τέχνη. Αυτό ενδιαφέρει και τον μονίμως ευνοημένο, εφόσον ως άνθρωπος με εγωισμό αναζητά την ατομική του επιβεβαίωση. Θέλει ν' αποδείξει ότι είναι "ανώτερος" σε συνθήκες θεωρητικά μη ελεγχόμενες και μακριά από την ασφάλεια της καθημερινότητας.

Τα πάντα σχετίζονται με τον ρατσισμό, που είναι πανταχού παρών μέσα στη χριστιανική κοινωνία. Τα πάντα ξεκινούν και καταλήγουν στο μίσος μεταξύ των "ανώτερων" και των "κατώτερων". Αυτός είναι και ο λόγος που ο πλούτος δεν είναι η ειδοποιός διαφορά. Ο πλούσιος δεν εισάγεται απαραίτητα σε "ανώτερη" τάξη. Για τους "ανώτερους", αυτός θα είναι πλούσιος χωριάτης, αμόρφωτος, βάρβαρος, απολίτιστος κλπ.. Πλούσιος "κατώτερος". Απλά πιο πλούσιος από την οικονομική βάση της τάξης των "ανωτέρων". Όλα αυτά εξηγούν τη λατρεία των χριστιανών για το ποδόσφαιρο.

Σ' αυτό το σημείο χρήσιμο είναι να εξηγήσουμε την περίπτωση της βορείου Αμερικής, όπου δεν παρατηρείται αυτό το φαινόμενο, παρ' ότι και οι Βορειοαμερικανοί είναι χριστιανοί. Η Β. Αμερική δεν υπέστη τις ίδιες κοινωνικές ζυμώσεις —και με την ίδια ένταση— με τις υπόλοιπες χριστιανικές χώρες. Οι άνθρωποι που συνθέτουν την κοινωνία της είναι ένα μέρος της φτωχολογιάς της Ευρώπης, που μετανάστευσε στην Αμερική για οικονομικούς λόγους. Όλοι αυτοί συνθέτουν μια απέραντη μέση αστική τάξη, όπου η διαφοροποίηση μεταξύ των ανθρώπων έχει σχέση με τον πλούτο και μόνο. Ο ρατσισμός της χριστιανικής Β. Αμερικής δεν μπορεί κατ' αυτόν τον τρόπο να εκδηλωθεί εντός της κοινωνίας των λευκών. Εκδηλώνεται άσχημα μόνο εις βάρος των μαύρων και των ερυθροδέρμων, αλλά σ' αυτό το σημείο τα πράγματα είναι διαφορετικά. Κανένας δεν ενδιαφέρεται ν' αποδείξει τίποτε, γιατί είναι αποδεδειγμένο νομοθετικά. Οι "ανώτεροι" λευκοί είναι βάση νόμου "ανώτεροι", εφόσον μέχρι πριν λίγες δεκαετίες απολάμβαναν διαφορετικά δικαιώματα. Το ποδόσφαιρο έχει σχέση με τάξεις που θεωρητικά απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα κι επιπλέον δεν υπάρχει ορατός διαχωρισμός μεταξύ των "ανωτέρων" και των "κατωτέρων". Αυτή η έλλειψη διαχωρισμού δίνει νόημα στον ποδοσφαιρικό αγώνα. Στη Β. Αμερική οι "κατώτεροι" έχουν και διαφορετικό χρώμα. Εξαιτίας αυτού, κάθε φορά που κινούνται σαν τάξη, συσπειρώνουν το σύνολο των λευκών εναντίον τους. Αυτή η κατάσταση όμως δεν οδηγεί σε αγώνα, αλλά σε πόλεμο· κι αυτή είναι η διαφορά. Είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα να διχάζεται η κοινωνία από το να συγκρούονται οι πολλές κοινωνικές ομάδες —μικρές ή μεγάλες— σε έναν κοινό στίβο με στόχο τη νίκη.

Το Ισλάμ επίσης δεν έχει την ίδια σχέση με το ποδόσφαιρο, γιατί η κοινωνία του δεν είναι στρωματοποιημένη με τον ίδιο τρόπο που συμβαίνει στην αντίστοιχη χριστιανική. Στο Ισλάμ απλά υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί.

Αυτό που πρέπει να δούμε τώρα είναι τα στοιχεία που έχει ένας ποδοσφαιρικός αγώνας, και τα οποία του δίνουν τη δυνατότητα πρώτον ν' αποτελεί η έκβασή του ένδειξη ανωτερότητας και δεύτερον αυτά τα στοιχεία να είναι κοινώς αποδεκτά από όλες τις τάξεις. Αυτό σημαίνει ότι αν, για παράδειγμα, ο αγώνας ήταν αγροτικού ενδιαφέροντος —π.χ. ποιος θα οργώσει πιο γρήγορα ένα χωράφι—, δεν θα πληρούσε τις παραπάνω προδιαγραφές. Όποιος οργώνει γρήγορα δεν αποδεικνύει ότι είναι ανώτερος, αλλά, κι αν συνέβαινε αυτό, οι "ανώτερες" τάξεις δεν θα συμμετείχαν, βλέποντας το ορατό πλεονέκτημα των "κατωτέρων". Πώς θα μάθει ο "ανώτερος" να οργώνει και πού;

Ο ποδοσφαιρικός αγώνας πληρεί όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, γιατί μοιάζει με τα όσα συμβαίνουν στη ζωή κι αποτελεί έναν μικρόκοσμο της κοινωνίας και των δραστηριοτήτων της. Απαιτείται μια τεχνική από μέρους των παικτών, αλλά αυτό δεν είναι ο καθοριστικός παράγοντας. Η τεχνική είναι απλώς η βάση, όπως στη ζωή βάση για την έναρξη μιας δραστηριότητας είναι η γνώση μιας εργασίας. Οι εργάτες, οι μηχανικοί, οι γιατροί, γνωρίζουν τη δουλειά τους, αλλά αγωνίζονται μέσα στην κοινωνία για την προσωπική τους επικράτηση και ταυτόχρονα για ν' αποδείξουν στο γενικότερο επίπεδο

ορισμένα πράγματα, που έχουν σχέση με την τάξη απ' όπου προέρχονται. Ο αγώνας για την επικράτηση ξεκινά απ' αυτό το σημείο κι έπειτα. Για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος απαιτείται συνεργασία, ομαδικότητα, πάθος, αυταπάρνηση, εξυπνάδα, πονηριά, τακτική και κάποια τύχη. Απαιτείται μια τεράστια πληθώρα χαρακτηριστικών, που είναι ακριβώς τα ίδια μ' αυτά που απαιτούνται στο σύνολο των κοινωνικών δραστηριοτήτων. Οι ομάδες είναι πολυμελείς και αντιπροσωπεύουν τις αντίστοιχες κοινωνικές ομάδες. Όταν ο στόχος αυτών των συνόλων είναι η νίκη, αυτό σημαίνει ταυτόχρονα επικράτηση. Η επικράτηση συνδέεται με την "ανωτερότητα", εφόσον πάντα ο ανώτερος επικρατεί. Το κοινωνικό μίσος μπορεί να εκδηλωθεί σ' αυτόν τον αγώνα, γιατί η επικράτηση είναι μεν το ζητούμενο σ' ό,τι αφορά την ανταγωνιστικότητα, αλλά ο πόθος είναι ο διασυρμός του αντιπάλου. Αυτό είναι η πρώτη προϋπόθεση που συσχετίζει την έκβαση της ποδοσφαιρικής σύγκρουσης με την έννοια της ανωτερότητας.

Αυτό που θα δούμε τώρα είναι το πώς το ποδόσφαιρο γίνεται "κοινός τόπος" για όλα τα κοινωνικά στρώματα. Το πρόβλημα βέβαια το έχουν οι "κατώτερες" τάξεις και όχι οι "ανώτερες". Αν ήταν αγώνας "πόλο", θα υπήρχε πρόβλημα, εφόσον οι "κατώτεροι" δεν θα μπορούσαν να εκπαιδευτούν. Το πλεονέκτημα του ποδοσφαίρου σε σχέση με τα άλλα αθλήματα είναι ότι για την ανάπτυξή του δεν έχει καμία ανάγκη υποδομής. Αρκεί ένας επίπεδος χώρος, δύο πέτρες για εστία και μια μπάλα. Απόδειξη αυτού είναι ότι οι μεγαλύτεροι παίκτες όλων των εποχών ήταν παιδιά παραγκουπόλεων και όχι παιδιά ποδοσφαιρικών ακαδημιών. Στις μάντρες και στις αλάνες είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένας λαμπρός παίκτης. Θα αρκούσε όμως για τις κοινωνικές τάξεις το γεγονός ότι οι παίκτες είναι δυνατόν να γεννηθούν χωρίς υποδομή; Το πρόβλημα είναι ότι καμία τάξη δεν θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί τα ειδικά πλεονεκτήματά της, για να επιβληθεί μέσα στον αγωνιστικό χώρο.

Το "Μπάσκετ", για παράδειγμα, δεν είναι βασιλιάς των σπορ και ούτε πρόκειται να γίνει ποτέ. Αυτό οφείλεται στο ότι ο παράγων "παίκτης" είναι ως μονάδα καθοριστικός παράγοντας για την τελική έκβαση του αγώνα. Μπορεί κάποιος από το πουθενά, με μέσον το χρήμα, να δημιουργήσει τον μόνιμο πρωταθλητή. Αγοράζει τους καλύτερους παίκτες της αγοράς και χωρίς καμία δυσκολία επικρατεί. Ο μικρός αγωνιστικός χώρος και οι πενταμελείς ομάδες δίνουν το πλεονέκτημα στον παράγοντα παίκτη και όχι στην ομάδα. Αυτό κάνει προβληματική την υπόθεση "σύγκρουση", γιατί ο καλύτερος παίκτης αγοράζεται, ενώ η καλύτερη ομάδα είναι αποτέλεσμα δημιουργίας. Ο τεράστιος αγωνιστικός χώρος στο ποδόσφαιρο δίνει αξία στην ομάδα και όχι στον παίκτη. Ο καλύτερος παίκτης στον κόσμο δεν μπορεί μέσα σε μια ανοργάνωτη ομάδα να προσφέρει τίποτε ουσιαστικό. Θα δημιουργήσει και θα τρέξει, αλλά δεν θα νικήσει. Οι δημιουργίες του θα μείνουν ανεκμετάλλευτες, ενώ το μέγεθος του αγωνιστικού χώρου θα τον κουράσει όταν αγωνίζεται χωρίς βοήθεια. Τη νίκη πάντα τη δίνει η ομάδα. Η πολυμελής ομάδα, επειδή ακριβώς φτιάχνεται και δεν αγοράζεται, πληρεί τις προϋποθέσεις να αντιπροσωπεύσει μια "τάξη".

Θεωρητικά μάλιστα, η ομάδα λειτουργεί με βάση τα ιδανικά και τις αξίες της τάξης που αντιπροσωπεύει και διεκδικεί τη νίκη από τους "εχθρούς", που, είτε μέσα στον αγωνιστικό χώρο είτε μέσα στην κοινωνία, λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο βασιλιάς των σπορ βάζει τον ανταγωνισμό σε κοινή αφετηρία, στερώντας τη δυνατότητα από τους "ανώτερους" να χρησιμοποιήσουν τον πλούτο τους για να επιβληθούν.

Από τη στιγμή που το ποδόσφαιρο είναι προσίτο σε όλους κι επιπλέον πληρεί όλες τις προϋποθέσεις-συνθήκες που οι τάξεις θεωρούν ασφαλείς για την πραγματοποίηση της σύγκρουσής τους, ήταν θέμα χρόνου η ανάπτυξή του. Ήταν θέμα χρόνου να επισκιάσει όλα τα υπόλοιπα αθλήματα και ν' αποτελέσει το αίτιο ανάπτυξης για ένα μεγάλο πλήθος φαινομένων. Ήταν θέμα χρόνου να εμφανιστούν μέσα στις χριστιανικές μεγαλουπόλεις αντίπαλες ομάδες, που οι οπαδοί τους θα μισούσαν θανάσιμα κι εξαιτίας αυτού του μίσους θα εκδηλώνονταν φαινόμενα βίας. Ήταν θέμα χρόνου ν' ανοίξουν βεντέτες μεταξύ των πόλεων. Οι "επαρχιώτες" ή οι "συμπρωτεουσιάνοι" είχαν πολλούς λόγους να θέλουν να ταπεινώσουν τις ομάδες των "πρωτεουσιάνων". Ήταν θέμα χρόνου οι τελευταίοι, εξαιτίας του γενικά εχθρικού περιβάλλοντος, να ενώσουν τα συμφέροντά τους, κρατώντας το μίσος τους μόνο για τις μεταξύ τους συναντήσεις. Ήταν θέμα χρόνου, από τη στιγμή που είναι αγώνας με κανονισμούς και όχι ρωμαϊκή αρένα, να ισχυροποιούνταν σε ισχύ η διαιτητική αρχή. Ήταν επίσης θέμα χρόνου μέσα στη χριστιανική κοινωνία των εθνών, να χρησιμοποιηθεί το ποδόσφαιρο και για εθνικιστικούς λόγους. Από τη στιγμή που επιτρέπεται η εξαγωγή συμπερασμάτων περί "ανωτερότητας", ήταν αδύνατο τα έθνη ν' αφήσουν να πάει χαμένη η ευκαιρία. Κοντά σ' αυτά και οι διάφοροι "-ισμοί". Ήταν δυνατόν η Σοβιετική Ένωση να μην καλλιεργήσει το ποδόσφαιρο, ώστε ν' αποδείξει την ανωτερότητα του κομμουνιστικού συστήματος;

Όλα αυτά, όπως βλέπει ο αναγνώστης, είναι εκμεταλλεύσιμα από το σύστημα της εξουσίας. Το ποδόσφαιρο, εξαιτίας αυτών, έγινε το βούτυρο στο ψωμί της εξουσίας. Η εξουσία με το πέρασμα των αιώνων έχει συγκεντρώσει άπειρη γνώση και είναι πάντα σε θέση να γνωρίζει τι την απειλεί και τι την ενισχύει. Γνωρίζει ανά πάσα στιγμή τι είναι εκμεταλλεύσιμο, ώστε να το καλλιεργήσει και τι δεν είναι, ώστε να το εξαφανίσει. Το ποδόσφαιρο την ευνοεί και είναι εκμεταλλεύσιμο και γι' αυτό το καλλιεργεί.

Πώς όμως μπορεί να εκμεταλλευτεί η εξουσία το ποδόσφαιρο; Ποιες συνθήκες της δίνουν την απαραίτητη επαφή μ' αυτό; Ποια στοιχεία του ποδοσφαίρου την ευνοούν, ώστε να τα διατηρήσει και ποια όχι, ώστε να τα πολεμήσει. Το πιο σοβαρό πλεονέκτημα του συστήματος εξουσίας είναι η άκρως απαραίτητη παρουσία του για τη διεξαγωγή των αγώνων, που του εξασφαλίζει την επιθυμητή επαφή με το άθλημα. Αυτή η επαφή έχει μόνιμα χαρακτηριστικά, αν αναλογιστεί κάποιος ότι οι κοινωνικές ομάδες που συγκρούονται δεν είναι ούτε παράνομες ούτε περιθωριακές. Είναι οι ίδιες που στηρίζουν το σύστημα εξουσίας και του επιτρέπουν να λαμβάνει ενεργό μέρος πρώτα στη ζωή τους και στις κοινωνικές τους δραστηριότητες και μετά στον αγώνα του σταδίου. Όλες αυτές οι ομάδες

αποδέχονται το σύστημα εξουσίας και απλά η σύγκρουσή τους μέσα στην κοινωνία έχει σχέση με τη διαχείριση της εξουσίας και όχι με την ανατροπή της. Όταν το ποδόσφαιρο έχει ανάγκη —σ' ό,τι αφορά τον αγωνιστικό χώρο— την αντικειμενική διαιτησία και —σ' ό,τι αφορά τις εξέδρες— την αστυνόμευση, εννοείται ότι η εξουσία εξασφαλίζει επαφή. Εμφανίζεται σαν ο "υπεράνω τάξεων" παράγοντας, που εγγυάται τη δικαιοσύνη και την ασφάλεια. Αυτό είναι το πλέον σοβαρό πλεονέκτημα της εξουσίας.

Αρκεί όμως αυτό; Δεν αρκεί, γιατί δεν προσφέρει θεαματικό κέρδος. Είναι απλά ένας ρόλος, που το σύστημα έτσι κι αλλιώς τον ενσαρκώνει. Το κέρδος βρίσκεται αλλού. Το κέρδος βρίσκεται στη λατρεία που απολαμβάνουν οι πρωταγωνιστές από τα πλήθη των οπαδών. Το σύνολο σχεδόν του κέρδους το λαμβάνει αυτός που δίνει τη χαρά της νίκης στους οπαδούς. Οι οπαδοί όμως τι είναι; Πολίτες, ψηφοφόροι, φορολογούμενοι* η λεία του συστήματος εξουσίας. Βλέπουμε αμέσως τα δεδομένα να εμφανίζονται στο σύνολό τους. Η εξουσία έχει επαφή, αλλά διεκδικεί τον πρωταγωνιστικό ρόλο, που είναι ο πλέον αποδοτικός και βέβαια δεν της ανήκει. Το πρόβλημά της, δηλαδή, είναι να καπελώσει τους πραγματικούς πρωταγωνιστές. Το πρόβλημά της είναι να μπορέσει να μετατοπίσει το κέντρο βάρους τού ενδιαφέροντος των οπαδών εκτός του αγωνιστικού χώρου. Αν το καταφέρει αυτό, η ίδια και οι άνθρωποί της επωφελούνται, γιατί αυτοί γίνονται οι φορείς τής ελπίδας και των προσδοκιών των οπαδών και άρα διεκδικούν τη λατρεία εις βάρος των φυσικών πρωταγωνιστών, που είναι οι ποδοσφαιριστές και οι προπονητές.

Αυτό όμως όσο κι αν φαίνεται δύσκολο είναι πανεύκολο. Η εξουσία φτιάχνει τους νόμους και οι νόμοι οδηγούν στα επιθυμητά αποτελέσματα. Με νόμο καπελώνονται οι ποδοσφαιριστές, εφόσον ένας έξυπνος νόμος μπορεί να οδηγήσει στην αναξιοκρατία, που θα έχει ως αποτέλεσμα να μετατοπιστεί το ενδιαφέρον του οπαδού έξω από τον αγωνιστικό χώρο. Αρκεί μόνο να συνειδητοποιήσει ο οπαδός ότι τα έντεκα "κρέατα" μέσα στον αγωνιστικό χώρο δεν είναι ικανά να δώσουν τη νίκη και άρα τη χαρά.

Για να το συνειδητοποιήσει όμως αυτό πρέπει να το δει και γι' αυτό φροντίζει η εξουσία. Οι επιδιώξεις δηλαδή της εξουσίας κινούνται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο είναι το ανώτατο, όπου η κύρια μέριμνα είναι να φαίνεται ότι γίνεται αγώνας, ώστε τ' αποτελέσματα να μην κρίνονται εκτός αγωνιστικού χώρου. Το δεύτερο επίπεδο είναι το επίπεδο της βάσης, που έχει ως στόχο να υποβαθμιστούν οι έντεκα ποδοσφαιριστές και ο προπονητής, που είναι οι φυσικοί πρωταγωνιστές. Πρέπει οι έντεκα ποδοσφαιριστές να είναι αντικειμενικά έντεκα ανδρείκελα, ενώ ο προπονητής-στρατηγός της μάχης να είναι ένας κοινός βλάκας.

Θα εξετάσουμε τα πράγματα με τη σειρά και άρα θα ξεκινήσουμε από το πρώτο επίπεδο. Άνθρωποι της εξουσίας είναι οι κρατικοί λειτουργοί, οι πολιτικοί και οι κεφαλαιοκράτες. Όταν ενισχύονται αυτοί ενισχύεται η εξουσία. Όλοι αυτοί όμως δεν είναι εξωγήινοι, παρά προέρχονται από κάποιες τάξεις, που είναι οι ίδιες μ' αυτές που συγκρούονται στα γήπεδα. Όταν αυτοί αποφασίσουν να ενισχύσουν —με τα μέσα που έχει ο καθένας στη διάθεσή

του— την ομάδα-τάξη της αρεσκείας τους, οδηγούν στη συσπείρωση των οπαδών. Συσπειρώνουν υπέρ τους τούς ευνοημένους και εναντίον τους τούς αδικημένους. Οι αδικημένοι είναι θέμα χρόνου ν' αναζητήσουν τους ίδιους συμμάχους και το τελικό αποτέλεσμα είναι να καπελωθεί το ποδόσφαιρο. Τα προβλήματα ξεκινούν πάντα από τους "ανώτερους", που, έχοντας πρόσβαση στην εξουσία, επιδιώκουν την εύνοια και που στο τέλος παρασέρνουν τους "κατώτερους". Οι "κατώτεροι" πέφτουν στην παγίδα κι ενισχύουν αυτούς που τους αδικούν όχι στο ποδόσφαιρο αλλά στη ζωή.

Τα πράγματα είναι πολύ απλά και αρκεί μια κίνηση για να έχουμε εξελίξεις τύπου χιονοστιβάδας. Οι κρατικοί λειτουργοί, είτε υπηρετώντας συμφέροντα είτε λόγω "κόμπλεξ", θα φροντίσουν να αδικηθεί —μέσω της διαιτησίας που το κράτος ελέγχει— μια ομάδα. Οι οπαδοί που θα στραφούν; Στον πολιτικό. Αυτός θα καταγγείλει την αδικία και θα "πολεμήσει" τους ανάξιους λειτουργούς. Αρκεί όμως αυτό; Οι φυσικοί πρωταγωνιστές μέσα στον αγωνιστικό χώρο είναι ικανοί να νικήσουν σε συνθήκες δικαιοσύνης; Οι οπαδοί βλέπουν συχνά ότι αυτοί δεν μπορούν να νικήσουν λόγω ανικανότητας, είτε αδικούνται είτε όχι.

Τι πρέπει να γίνει; Η λύση είναι απλή. Ένας πλούσιος πρόεδρος που θα κάνει μεταγραφές. Ένας πρόεδρος που θα δώσει άμεσες και σωτήριες λύσεις. Επειδή είναι έξυπνος; Όχι, απλά επειδή έχει χρήμα. Είναι υπεράνω κρίσης, γιατί το χρήμα δεν είναι ούτε έξυπνο ούτε κουτό. Αυτό όμως φέρνει στην ομάδα τους έξυπνους προπονητές και τους ικανούς ποδοσφαιριστές. Τους φέρνει όμως; Όχι βέβαια γιατί αυτοί είναι ανεπιθύμητοι. Ένας είναι ο "σωτήρας" κι αυτός είναι ο πρόεδρος. Αν ο πρόεδρος φέρει τους ικανότερους, ο κόσμος αυτούς θα λατρεύει και γρήγορα θα ξεχάσει τον σωτήρα πρόεδρο. Ο πρόεδρος δεν είναι ηλίθιος να βάλει συνεταιίρους με τα δικά του χρήματα στη "μεσσιανική" του αποστολή. Ο πρόεδρος απλά "αφουγκράζεται" τους οπαδούς κι εκτελεί το θέλημά τους. Εκμεταλλεύεται τη γενική αναξιοκρατία και κάνει αυτό που θα έκανε ο τελευταίος άσχετος οπαδός. Ποιος φταίει; Ο προπονητής. Ο πρόεδρος αντικαθιστά τον προπονητή, γνωρίζοντας ότι και ο αντικαταστάτης είναι το ίδιο άχρηστος. Ποιος φταίει; Οι παίκτες. Με την ίδια λογική αντικαθιστώνται κι αυτοί.

Πώς όμως είναι δυνατόν μέσα από αυτές τις διαδικασίες να μην προκύψει τίποτε θετικό; Είναι δυνατόν να είναι όλοι άχρηστοι; Είναι δυνατόν, γιατί τα πάντα είναι κατευθυνόμενα. Ο κόσμος ζητάει τα πρόσωπα που ακούει ότι είναι ικανά. Από πού όμως τ' ακούει; Από τα μέσα ενημέρωσης, που κι αυτά είναι ελεγχόμενα από την εξουσία. Οι εφημερίδες μπορούν να παρουσιάζουν έναν άχρηστο παίκτη σαν Θεό της μπάλας. Γιατί το κάνουν; Για το χρήμα· εφόσον δεν ενοχλείται ούτε η εξουσία ούτε οι παράγοντες. Κάποιοι από τους δημοσιογράφους πληρώνονται, για να γράφουν ό,τι τους ζητάνε, είτε οι "μάντζερ", που πουλάνε κουτσάλογα για άλογα αγώνων, είτε οι παράγοντες, που πουλάνε ή αγοράζουν τα παραπάνω κουτσάλογα. Οι υπόλοιποι δημοσιογράφοι περιορίζονται στο ν' αναζητούν τον μονόφθαλμο ανάμεσα στους τυφλούς. Οι οπαδοί κατ' αυτόν τον τρόπο συνθέτουν πλήθη-

τέρατα που ζητάνε και καταβροχθίζουν. Ζητάνε ό,τι τους παρουσιάζεται σαν ιδανικό και ο πρόεδρος ξοδεύει για να τους ικανοποιήσει. Άνθρωποι φτωχοί, που μια ζωή είναι θύματα της άθλιας κοινωνίας, εξαιτίας της άγνοιάς τους προσκυνούν και λατρεύουν αυτούς που στην πραγματική ζωή μισούν.

Αυτό που θα δούμε τώρα είναι η ποιότητα των ανθρώπων αυτών και οι πραγματικές τους επιδιώξεις. Πάντα όταν κρίνουμε ανθρώπους είμαστε υποχρεωμένοι να αποφεύγουμε τις γενικεύσεις, που είναι μια μορφή ρατσισμού. Από αυτό το σημείο κι έπειτα μιλάμε για τον κανόνα και όχι για τις εξαιρέσεις. Λαμπροί και τίμιοι άνθρωποι μπορούν να υπάρχουν παντού· το θέμα είναι σε τι ανθρώπους στηρίζεται το κάθε σύστημα για να λειτουργήσει. Θα ξεκινήσουμε από τους κρατικούς λειτουργούς, που έχουν ως αποστολή τους το αδιάβλητο του πρωταθλήματος. Στην πλειοψηφία τους είναι κομματόσκυλα που διεκδικούν παχυλούς μισθούς και την επωνυμία που προσφέρει ο χώρος του ποδοσφαίρου. Είναι από τους χειρότερους της κοινωνίας, εφόσον, μέχρι να καταλάβουν έμμισθη θέση, ασχολούνται επί χρόνια με τα διάφορα όργανα του πρωταθλήματος, προσφέροντας υπηρεσίες δούλων στους εκάστοτε μεγαλοπαράγοντες που τους χαρτζιλικώνουν. Όταν αργότερα καταλαμβάνουν τις θέσεις που αμείβονται παχυλά, έχουν ως μοναδικό αντικείμενο απασχόλησης το ξύσιμο των κοιλιών τους. Πληρώνονται κάθε μήνα, έχοντας στην ουσία ως έργο το πρόγραμμα του πρωταθλήματος —που είναι δουλειά λίγων ημερών— και την κατάρτιση του πίνακα των διαιτητών. Όλο τον υπόλοιπο χρόνο κάνουν θελήματα στους μεγαλοπαράγοντες. Αυτά τα θελήματα έχουν σχέση με την εύνοια στη μεταχείριση των ισχυρών. Ο κάθε ισχυρός έχει τους δικούς του ανθρώπους και έτσι ο ένας παρακολουθεί τον άλλο, παρουσιάζοντας κάποιο έργο. Τον λογαριασμό τον πληρώνει το σύνθητες κορόιδο ο φορολογούμενος.

Ακολουθούν οι "φίλαθλοι" πολιτικοί, που κι αυτοί ανήκουν στην κατηγορία των αχρήστων. Είναι οι χειρότεροι από τους ομοειδείς τους, εφόσον λειτουργούν κατά βάση λαϊκιστικά και ταυτόχρονα εκτελούν τα θελήματα των ισχυρών. Στόχος τους είναι να εντάξουν τους οπαδούς μέσα στα κομματικά μαντριά. Σ' αυτό το σημείο θ' αναρωτηθεί ο αναγνώστης και θα πει: "είναι δυνατόν οι οπαδοί να ψηφίζουν με βάση τα ποδοσφαιρικά τους "πιστεύω"; Είναι τόσο κουτοί;". Αυτό που συμβαίνει είναι ότι τα κόμματα —όπως και οι ποδοσφαιρικές ομάδες— έχουν τις βάσεις τους στις τάξεις. Οι οπαδοί —όπως και οι πολιτικοί— προέρχονται επίσης από τις ίδιες τάξεις. Οι πολιτικοί δεν τους καλούν να μην ψηφίσουν το "Χ" κόμμα, επειδή αδικεί την ομάδα. Οι πολιτικοί χρησιμοποιούν τα συμβαίνοντα στο ποδόσφαιρο ως ορατή απόδειξη των όσων συμβαίνουν στην κοινωνία. Δεν ισχυρίζονται ότι, επειδή αδικούν οι "ανώτεροι" την ομάδα, πρέπει να ψηφίσουν οι οπαδοί το "Ψ" κόμμα. Ισχυρίζονται ότι η "τάξη" αδικείται διαρκώς από τους "ανώτερους" κι αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο ποδόσφαιρο. Στη συνέχεια οι ίδιοι αναλαμβάνουν —εκ του ασφαλούς και με μισθό— να πολεμήσουν για τα δίκαια του λαού. Οι οπαδοί κατ' αυτόν τον τρόπο βρίσκονται ανάμεσα σε δύο αγωνιστικούς στίβους, όπου οι μαχόμενοι αγωνίζονται

υποτίθεται εν ονόματί τους. Οι ποδοσφαιριστές ζητούν χειροκρότημα και εισιτήριο, ενώ οι πολιτικοί ψήφους.

Τελευταίους αφήσαμε τους προέδρους "μεσσίες". Ποιοι είναι αυτοί; Οι χειρότεροι και οι πλέον επικίνδυνοι των πλουσίων. Πρόεδροι γίνονται είτε κομπλεξικοί νεόπλουτοι, που δεν αρκούνται στον πλούτο κι αναζητούν την επωνυμία και τη δόξα, είτε πραγματικά επικίνδυνοι άνθρωποι. Οι πρώτοι βρίσκονται στο σύνολο των βαθμίδων της ποδοσφαιρικής δομής και είναι συνήθως αποτυχημένοι οικογενειάρχες, γνωστοί στα καταγώγια —είδωλα των κάθε λογής νταβατζήδων και εραστές πορνών—. Το σύστημα, για να μην στερηθεί ο κόσμος την "ευεργετική" παρουσία τους, φροντίζει να χρηματοδοτεί αδρά τη δραστηριότητά τους. Κάθε χρόνο, πριν την έναρξη του κάθε πρωταθλήματος, φροντίζει να επιχορηγή τις ομάδες. Με τα χρήματα του λαού κάποιοι λαμβάνουν δόξα, παριστάνοντας τους γενναιόδωρους. Οι δεύτεροι είναι οι πλέον επικίνδυνοι, οι πλέον ισχυροί και ασχολούνται με τις ομάδες "ελίτ" της κάθε χώρας. Ξοδεύουν εκατοντάδες εκατομμύρια για τη δόξα της "X" ομάδας και για την υπερηφάνεια του "X" "υπέροχου" λαού που την ακολουθεί. Το ερώτημα είναι το εξής: Ποιος λογικός άνθρωπος μπορεί να ξοδέψει τόσα χρήματα και γιατί; Αυτοί οι άνθρωποι ξοδεύουν ή επενδύουν; Αν ξοδεύουν είναι βλάκες, πράγμα που αποκλείεται, εφόσον δεν θα ήταν πλούσιοι. Αν επενδύουν, τι ακριβώς επιδιώκουν;

Για ν' αντιληφθεί ο αναγνώστης τι συμβαίνει, θα πρέπει να σκεφθεί με βάση την εμπειρία του σ' ό,τι αφορά τα οικονομικά θέματα. Το κύριο πρόβλημα των πλουσίων είναι η έλλειψη χρόνου. Οι δραστηριότητές τους τους καθηλώνουν στα γραφεία τους, γιατί η επιβίωσή τους μέσα στη μάχη της οικονομίας είναι δύσκολη υπόθεση. Τι όμως κάνει την επιβίωσή τους δύσκολη; Μήπως ο βιομήχανος περιφέρεται στο εργοστάσιο για να δει πώς δουλεύουν οι εργάτες, ώστε να τους ελέγχει; Το πώς δουλεύουν οι εργάτες ελάχιστα απασχολεί τον βιομήχανο για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι ο έλεγχος αυτός δεν απαιτεί τη συνεχή παρουσία του. Ο ποιοτικός έλεγχος και η παραγωγικότητα ελέγχονται με μια ματιά στα στοιχεία της παραγωγής. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι αυτόν τον έλεγχο μπορεί να τον κάνει ο οποιοσδήποτε και ο βιομήχανος τους "ελεγκτές" τους πληρώνει καλά και τους ελέγχει περιοδικά. Το πρόβλημα που καθηλώνει τον βιομήχανο στο γραφείο του είναι ο ανταγωνισμός. Αυτός μπορεί να τον καταστρέψει κι αυτός είναι ο εχθρός του. Ένας μεγιστάνας, που ξοδεύει εκατοντάδες εκατομμύρια για την ομάδα του, πού βρίσκει το χρόνο να παρακολουθεί τις προπονήσεις της ομάδας του; Πού βρίσκει το χρόνο να συζητά σε καθημερινή βάση με τους οπαδούς τα προβλήματα της ομάδας;

Το θέμα είναι απλό. Δεν τον απασχολεί ο ανταγωνισμός. Ο χρόνος που σπαταλιέται στα γήπεδα και στα "πηγαδάκια" των οπαδών είναι ωφέλιμος χρόνος και δεν έχει καμία σχέση με το "χάσιμο" χρόνου τού μέσου οπαδού. Σ' αυτόν το χρόνο προσπαθεί να δημιουργήσει "σχέσεις" με τους οπαδούς, που στη συνέχεια θα εκμεταλλευτεί. Εκμεταλλεύεται τους οπαδούς για να παρακάμψει τον ανταγωνισμό, αποκτώντας συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των αντιπάλων του. Οι πρόεδροι των μεγάλων ομάδων —με μοχλό πίεσης τους οπαδούς—

εκβιάζουν την εξουσία, που φοβάται το πολιτικό κόστος και την αναγκάζουν είτε να τους ευνοεί είτε να μην τους τιμωρεί όταν λειτουργούν παράνομα. Αν η επιχείρηση του προέδρου ασχολείται με τις επενδυτικές δραστηριότητες του κράτους, ο ανταγωνισμός δεν απασχολεί τον πρόεδρο, εφόσον οι μνηστήρες της εξουσίας σπεύδουν να τον ευνοήσουν, βλέποντας ότι έχει υπό την επιρροή του χιλιάδες ψήφους. Αν η επιχείρηση του προέδρου είναι γενικού ενδιαφέροντος και πάλι αυτός δεν έχει πρόβλημα με τον ανταγωνισμό, εφόσον κανένας δεν τολμά ν' απειλήσει την επιχείρησή του όταν αυτή λειτουργεί παράνομα, καπελώνοντας τον ανταγωνισμό. Αν κάποιος τολμήσει ν' απειλήσει τον πρόεδρο, αυτός φροντίζει να μεταφέρει την απειλή προς την ομάδα. Θα βγει και θα πει ο καραγκιόζης ότι στόχος δεν είναι ο ίδιος αλλά η ομάδα. Συντηρεί οικονομικώς και μερικές δεκάδες αλητάμπουρες-οπαδούς, που θ' αναλάβουν να εκφράζουν την οργή του "Χ" λαού και θα φωνάξουν την κατάλληλη στιγμή προς την κάθε κατεύθυνση: "Κάτω τα χέρια από τον πρόεδρο".

Αποτέλεσμα ορατό αυτής της πρακτικής είναι η σημερινή κατάσταση. Με βάση τα όσα έχουν αποδειχθεί και όχι τα όσα ακούγονται, ο πράσινος πρόεδρος είναι ιδιοκτήτης της εταιρείας που έχει μολύνει τις περισσότερες φορές τις ελληνικές θάλασσες με πετρέλαιο. Ο κίτρινος πρόεδρος είναι στα δικαστήρια, κατηγορούμενος για σωρεία απατών και πολύ κοντά στη φυλάκιση. Ο κόκκινος —και ο πιο επικίνδυνος πρόεδρος— κατηγορείται όχι μόνο στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και από επίσημες υπηρεσίες ξένων κρατών. Το σύνολο δε των δραστηριοτήτων του είναι προσαρμοσμένο στις δραστηριότητες του κράτους, καθιστώντας τον την μεγαλύτερη "βδέλλα", που απορροφά το σύνολο σχεδόν των κρατικών επενδύσεων στο χώρο των τηλεπικοινωνιών. Σημειωτέον ότι οι δύο προκάτοχοί του βρίσκονται ήδη στη φυλακή.

Το σύνολο των παραπάνω αποτελούν αυτό που ορίζουμε ως ανώτατο επίπεδο και αφορά τις επιδιώξεις της εξουσίας. Η εξουσία επιδιώκει να ελέγχει μέσω των ανθρώπων της τα πλήθη των οπαδών και να εκμεταλλεύεται τα πάθη τους. Για να γίνουν όμως αυτά και να λειτουργεί άψογα ο σχεδιασμός, απαιτούνται να υπάρχουν οι απαραίτητες συνθήκες. Για να παριστάνουν οι παραπάνω τους σωτήρες και άρα να λαμβάνουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο, θα πρέπει οι φυσικοί πρωταγωνιστές να παρακαμφθούν. Πώς όμως μπορούν να παρακαμφθούν αυτοί που αγωνίζονται μέσα στον αγωνιστικό χώρο; Αυτό είναι δυνατόν να γίνει μόνο εάν πεισθεί ο οπαδός ότι αυτοί είναι ανάξιοι να του προσφέρουν από μόνοι τους τη χαρά της νίκης. Στόχος δηλαδή του συστήματος γίνεται να δει ο φίλαθλος ανάξιους πρωταγωνιστές και άρα θα πρέπει η κύρια μέριμνά του να είναι τέτοια, ώστε αυτοί να είναι πάντα ανάξιοι. Πρέπει να δημιουργήσει εκείνες τις συνθήκες που οδηγούν στην αναξιοκρατία, ώστε οι άνθρωποί του να φαίνεται ότι πραγματοποιούν έργο.

Η αναξιοκρατία είναι δεδομένη κατάσταση στο ελληνικό ποδόσφαιρο και το τραγικό είναι ότι, όχι μόνο δεν απειλεί τους υπεύθυνους, αλλά τους ενισχύει. Η δικαιολογία απέναντι σ' αυτήν την προκλητική κατάσταση είναι ότι η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα και δεν μπορεί να συγκριθεί με τις μεγαλύτερες, που επιπλέον έχουν καθιερώσει και κάποιο συγκεκριμένο στιλ

που ονομάζεται "ποδοσφαιρική σχολή". Οι Έλληνες υπεύθυνοι, δηλαδή, θα παρουσίαζαν έργο αν θα είχαν στη διάθεσή τους τον πληθυσμό της Κίνας και αν τύγχανε να κληρονομήσουν συγκεκριμένη και νικηφόρο συνταγή. Επειδή αυτά δεν συμβαίνουν, αγωνίζονται δήθεν για τη δημιουργία της υποδομής, που θα δώσει τη δυνατότητα στο ελληνικό ποδόσφαιρο να στέκεται τουλάχιστον αξιοπρεπώς στο διεθνές επίπεδο. Αγνοούν ότι ένας ευφυής προπονητής είναι ικανός να νικήσει την οποιαδήποτε "σχολή", όπως αγνοούν ότι τα ταλέντα πάντα υπάρχουν αλλά για κάποιους λόγους χάνονται.

Πριν δούμε τι συμβαίνει ακριβώς με τους ποδοσφαιριστές και τους προπονητές, χρήσιμο είναι να δούμε συνολικά τη δομή αυτού που ονομάζουμε "ελληνικό ποδόσφαιρο". Όπως συμβαίνει στο σύνολο των δραστηριοτήτων που εξελίσσονται στην Ελλάδα, έτσι και στο ποδόσφαιρο, ο υδροκεφαλισμός της πρωτεύουσας επηρεάζει σημαντικά τα όσα συμβαίνουν. Οι κορυφαίες από απόψεως ισχύος, τίτλων και διασυνδέσεων ομάδες της χώρας, έχουν έδρα το λεκανοπέδιο της Αττικής. Ακολουθούν οι ομάδες της Θεσσαλονίκης και εν συνεχεία οι ομάδες των υπολοίπων πόλεων, που λίγο-πολύ βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο. Σύμφωνα με τη θεωρία μας, που θέλει τους οπαδούς να εκδηλώνουν λόγω παιδείας ρατσιστικά πάθη, βλέπουμε ότι στο ελληνικό ποδόσφαιρο συμβαίνει μια περίεργη κατάσταση. Γενικά ο ρατσισμός των χριστιανών εκδηλώνεται είτε στον κάθετο άξονα, που είναι ο πρωτεύων, είτε στον οριζόντιο, που είναι ο δευτερεύων. Δηλαδή, είτε με βάση τις ταξικές διαφορές είτε με βάση τις γεωγραφικές. Στο ελληνικό ποδόσφαιρο μόνον οι ομάδες της Αττικής αντιπροσωπεύουν διαφορετικά κοινωνικά στρώματα και άρα κινούνται στον κάθετο άξονα. Ο Ολυμπιακός αντιπροσωπεύει την τεράστια εργατική τάξη, ο Παναθηναϊκός την αστική τάξη, ενώ η ΑΕΚ είναι η ομάδα της προσφυγιάς. Όλα αυτά βέβαια σε γενικές γραμμές, όπως συμβαίνει και με τα πολιτικά κόμματα. Μπορεί δηλαδή κάποιος μεγαλοαστός να είναι Ολυμπιακός, όπως στην πολιτική κάποιος φουκαράς εργάτης είναι δεξιός.

Οι ομάδες της Θεσσαλονίκης έχουν κι αυτές κάποια υποτυπώδη ταξική αντιπροσώπευση, αλλά η κύρια συσπείρωσή τους εμφανίζεται όταν μάχονται την Αθήνα. Οι οπαδοί δηλαδή εκδηλώνουν τα πάθη τους εναντίον των ομάδων της Αθήνας, που θεωρούν ότι τους εξουσιάζει, τους αδικεί και τους κηδεμονεύει. Έχουμε δηλαδή στη Θεσσαλονίκη έναν ασθενικό ταξικό διαχωρισμό των οπαδών των ομάδων και έναν πανίσχυρο γεωγραφικό, που εκδηλώνεται μόνον εναντίον του κέντρου. Οι υπόλοιπες ομάδες της χώρας στηρίζουν την όποια δύναμή τους στον τοπικισμό και δεν αντιπροσωπεύουν κοινωνικές τάξεις.

Γιατί όμως συμβαίνουν αυτά τα πράγματα; Έχουν οι Έλληνες διαφορετική παιδεία και άρα αντιλαμβάνονται τα πράγματα διαφορετικά ανάλογα με την καταγωγή τους; Αυτό που συμβαίνει σ' αυτήν την περίπτωση είναι ότι η κοινή παιδεία τους οδηγεί στην ανάπτυξη του ρατσισμού κι αυτό είναι κοινό για όλους. Από εκείνο το σημείο κι έπειτα ο τύπος του ρατσισμού, που θα εκδηλωθεί και στη συνέχεια θ' αναπτυχθεί, έχει σχέση με ειδικές παραμέτρους. Όλοι δηλαδή οι Έλληνες έχουν ταξική συνείδηση και είναι τοπικιστές, αλλά, όταν επιλέγουν ομάδα για να εκδηλώσουν τα χαρακτηριστικά τους, οι επιλογές τους είναι

περιορισμένες. Ο περιορισμός έχει σχέση με τις ομάδες που μπορούν να πρωταγωνιστήσουν.

Το σύνολο των όσων διακρίνουμε σήμερα οφείλεται στην ύπαρξη των εθνικών κατηγοριών, που αναδεικνύουν τον "καλύτερο" πανελλαδικά. Αν δεν υπήρχαν οι εθνικές κατηγορίες, όπως συνέβαινε και στις αρχές της ποδοσφαιρικής ιστορίας, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά. Η κάθε πόλη —μικρή ή μεγάλη— θα είχε ανάλογα με την ποιοτική σύνθεση του πληθυσμού της τις αντίστοιχες ομάδες. Θα είχε δηλαδή ομάδες που θ' αντιπροσώπευαν κατ' αρχήν τις "τάξεις" της. Στο ποδόσφαιρο, δηλαδή, θα εκτονωνόταν το σύνολο των κοινωνικών εντάσεων, που είναι γεννήματα της οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας. Η κάθε πόλη θα είχε τις ομάδες των "προνομιούχων", τις ομάδες των "αδικημένων", τις ομάδες των προσφύγων κλπ.. Με τη θέσπιση των εθνικών κατηγοριών τα πράγματα όμως άλλαξαν για δύο λόγους. Ο πρώτος οφείλεται στον περιορισμένο αριθμό των ομάδων που είναι δυνατόν να περιληφθούν στις εν λόγω κατηγορίες, ενώ ο δεύτερος στα τεράστια έξοδα που συνεπάγεται η εθνική κατηγορία. Οι οπαδοί αργά ή γρήγορα εγκαταλείπουν τις ομάδες που δεν μπορούν να τους προσφέρουν θριάμβους. Το ενδιαφέρον τους στρέφεται πάντα προς τις ομάδες που μπορούν να πρωταγωνιστούν και ανάμεσα σ' αυτές επιλέγουν. Τα κριτήρια της επιλογής από εκείνο το σημείο κι έπειτα είναι είτε ταξικά είτε τοπικιστικά, εφόσον αναζητούν ομοίους "συμπάσχοντες", που είναι η απαραίτητη προϋπόθεση που οδηγεί στην ταύτιση.

Εξαιτίας αυτών των συνθηκών άλλαξε ο ελληνικός ποδοσφαιρικός χάρτης και παρουσίασε φαινόμενα στρέβλωσης. Στη φυσική κατάσταση των πραγμάτων ο Ολυμπιακός δεν συγκρούεται με τον Παναθηναϊκό, γιατί δεν κινούνται στον ίδιο άξονα. Ο άξονας βρίσκεται πάντα στην ίδια πόλη και αφορά ανθρώπους που ζουν μέσα στον ίδιο χώρο και στις ίδιες συνθήκες, είτε ως ευνοημένοι είτε ως αδικημένοι. Ο Ολυμπιακός είναι ομάδα του Πειραιά και το μίσος των οπαδών του στρέφονταν εναντίον των Πειραιωτών που τους αδικούσαν. Φυσικοί Ολυμπιακοί είναι οι λιμενεργάτες του Πειραιά, όμοιοι μ' εκείνον τον άνδρα που έγινε κομμάτι μέσα στο πλοίο που επισκεύαζε, επειδή τα ζώα ήθελαν μειωμένο εργατικό κόστος. Εχθροί τους είναι οι εφοπλιστές και οι βολεμένοι αστοί του Πειραιά. Φυσικοί αντίπαλοι του Ολυμπιακού είναι οι ομάδες του Πειραιά όπως ο Εθνικός, ο Πειραιϊκός κλπ.. Ο Παναθηναϊκός είναι ομάδα της Αθήνας και σε καμία περίπτωση δεν εμπλέκεται άμεσα σ' αυτήν την αντιπαλότητα ταξικά, εφόσον έχει τους δικούς του αντιπάλους. Ταξικοί του αντίπαλοι είναι ο Απόλλωνας, ο Αθηναϊκός και οι προσφυγικές ομάδες, όπως η ΑΕΚ, ο Πανιώνιος κλπ..

Όλα αυτά παραμορφώθηκαν εξαιτίας των εθνικών κατηγοριών. Εξαιτίας αυτών των κατηγοριών, το σύνολο των ομάδων μπήκε σ' ένα κοινό πλαίσιο. Αυτό το πλαίσιο οδήγησε με τη σειρά του σε μια εκκαθάριση, που είχε ως αποτέλεσμα να επιβιώσουν μόνο οι ισχυρότερες ομάδες της κάθε πόλης. Έχασαν δηλαδή οι ομάδες τους φυσικούς τους αντιπάλους και αγωνίζονταν για την κατάκτηση του στόχου απέναντι σε νέους. Με βάση όλα

όσα έχουμε πει για τις ανάγκες που καλύπτει το ποδόσφαιρο εξαιτίας των κοινωνικών προβλημάτων, ακολούθησε μια ζύμωση που είχε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Οι ομάδες που επιβίωσαν, διατήρησαν την ταξική τους ταυτότητα και το σύνολο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, έχοντας ως στόχο την επικράτηση. Εξαιτίας αυτών των χαρακτηριστικών άρχισε μια διαδικασία πόλωσης, που είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυσή τους και την ταυτόχρονη αφαίμαξη των φυσικών τους αντιπάλων. Ο Παναθηναϊκός, της πανίσχυρης αστικής τάξης της πρωτεύουσας, άρχισε να ενισχύεται από Πειραιώτες, που ήταν ταξικοί αντίπαλοι των Ολυμπιακών και οι οποίοι μέχρι τότε επένδυαν στους φυσικούς αντιπάλους του Ολυμπιακού. Από τη στιγμή όμως που αυτές οι ομάδες δεν έχουν τις δυνατότητες να νικήσουν τον Ολυμπιακό, οι οπαδοί τους αρχίζουν κι επενδύουν συναισθηματικά πάνω σ' αυτόν που μπορεί να τους χαρίσει τη χαρά της νίκης.

Οι οπαδοί πάντα επενδύουν σ' αυτόν που μπορεί να ταπεινώσει τους ταξικούς αντίπαλους τους. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με τον τοπικισμό, που είναι κι αυτός έκφραση του ρατσισμού, θεμελιώνουν τη σημερινή κατάσταση. Οι ομάδες του Λεκανοπεδίου που επιβίωσαν, προστατεύοντας κατ' αρχήν τον τοπικό τους χαρακτήρα, άρχισαν να ενισχύονται από οπαδούς που προσανατολίζονται ταξικά. Ο φτωχός Αθηναίος, αν η ταξική του συνείδηση ήταν ισχυρότερη από τον τοπικισμό του, θα στρέφονταν προς τον Ολυμπιακό, που θα ήταν σε θέση να ταπεινώσει τους μισητούς εχθρούς του. Αν η ταξική συνείδηση ήταν ισχυρή και στο ίδιο επίπεδο με τον τοπικισμό του, θα επένδυε στην παραδοσιακή ομάδα των Αθηνών που τον αντιπροσώπευε, χωρίς όμως πολλές ελπίδες να γευθεί τη χαρά του πρωταθλητισμού. Από την άλλη πλευρά οι οπαδοί των προσφυγικών ομάδων συσπειρώθηκαν γύρω από την ΑΕΚ.

Στη Θεσσαλονίκη οι κυρίαρχες ομάδες λειτούργησαν κατά τον ίδιο τρόπο, αλλά η αδυναμία της πόλης να πολεμήσει με ίσους όρους την Αθήνα της εξουσίας, δεν μπόρεσε να δημιουργήσει τα ίδια αποτελέσματα. Επιβίωσαν και σ' αυτήν την περίπτωση τρεις ομάδες με τα ίδια χαρακτηριστικά μ' αυτές της Αττικής, αλλά η αδυναμία τους να έχουν επαφή με το πρωτάθλημα —που συνδέεται με την εξουσία—, δεν οδήγησε στην περαιτέρω ενίσχυσή τους. Από τη στιγμή που η Αθήνα αδικεί τη Θεσσαλονίκη, οι Θεσσαλονικείς οπαδοί επενδύουν σ' αυτόν που μπορεί να την πολεμήσει. Εγκαταλείπουν τους ταξικούς διαχωρισμούς και επενδύουν σ' αυτόν που είναι σε θέση να τους δώσει τη νίκη. Ο κερδισμένος της Θεσσαλονίκης γι' αυτόν το λόγο ήταν η προσφυγική ομάδα της πόλης, ο ΠΑΟΚ. Συσπείρωση των οπαδών με την ίδια φιλοσοφία προσπάθησαν να επιτύχουν ανεπιτυχώς η Λάρισα της Θεσσαλίας και ο ΟΦΗ της Κρήτης. Όταν βέβαια η Θεσσαλονίκη δεν καταφέρνει να φέρει θετικά αποτελέσματα για μια ομάδα της, είναι αδύνατον να το καταφέρουν πόλεις σαν τη Λάρισα ή το Ηράκλειο.

Από αυτό το επίπεδο και κάτω, όλες οι πόλεις της Ελλάδος λειτουργούν με πανομοιότυπο τρόπο. Βλέποντας οι οπαδοί ότι οι τοπικές ομάδες των ταξικών διαχωρισμών δεν μπορούν ν' αντεπεξέλθουν (οικονομικά, αγωνιστικά) στις απαιτήσεις των εθνικών

κατηγοριών, επέλεξαν άλλη τακτική. Ταξικά επενδύουν στις ομάδες της Αθήνας, ενώ ο τοπικισμός διατηρεί πλέον μια ισχυρή ομάδα σε κάθε επαρχιακή πόλη. Οι οπαδοί δηλαδή της κάθε επαρχιακής ομάδας συσπειρώνονται γύρω από την ομάδα τους με μόνο κριτήριο την κοινή καταγωγή. Έχοντας συνειδητοποιήσει ότι είναι αδύνατον να συναγωνιστούν τις μεγάλες ομάδες του κέντρου, ενισχύουν την ομάδα τους, καλλιεργώντας την αντιπαλότητα μόνον στο επίπεδο που αφορά τις άλλες επαρχιακές ομάδες. Ταξικά όμως είναι Ολυμπιακοί, Παναθηναϊκοί και Αεκτζήδες. Η ύψιστη χαρά που μπορούν να προσδοκούν είναι η νίκη αυτής της ομάδας εναντίον της ομάδας του κέντρου, που ο κάθε επαρχιώτης ξεχωριστά θεωρεί εχθρική για τους δικούς του λόγους. Σ' αυτήν την περίπτωση έχουμε τριπλό αποτέλεσμα: τονώνεται ο επαρχιακός τοπικισμός του, ταπεινώνεται ο ταξικός αντίπαλος και ταυτόχρονα διευκολύνεται στο πρωτάθλημα η ομάδα που ταξικά τον εκφράζει. Η μόνη ιδιόμορφη περίπτωση σ' αυτόν τον κανόνα είναι η περίπτωση των Βορειοελλαδιτών. Οι Βορειοελλαδίτες μπαίνουν στα ίδια διλήμματα με τους Θεσσαλονικείς και συσπειρώνονται υπέρ του ΠΑΟΚ. Ενώ η υπόλοιπη Ελλάδα έχει τρεις επιλογές —που είναι οι ομάδες του κέντρου—, η βόρειος Ελλάδα έχει τέσσερις, εφόσον κάποιοι θεωρούν ότι το κύριο κοινωνικό πρόβλημά τους είναι η υποβάθμισή της από την Αθήνα.

Αυτός είναι σε γενικές γραμμές ο ποδοσφαιρικός χάρτης της Ελλάδος και ίσχυε μέχρι πριν λίγα χρόνια. Σήμερα έχουν αλλάξει τα πράγματα κι έχουν γίνει υπερβολικά επικίνδυνα. Σήμερα δεν μιλάμε μόνο για διαβλητό πρωτάθλημα και νοθεία αποτελεσμάτων· σήμερα μιλάμε για κίνδυνο της ίδιας της δημοκρατίας. Κινδυνεύει η ίδια η δημοκρατία από το ποδόσφαιρο. Τα γουρούνια, που έχουν εξουσία πάνω στα ποδοσφαιρικά πράγματα, δεν ευνοούν απλώς κάποιες ομάδες, παρά επιχειρούν να διχάσουν την κοινωνία. Με τη συμπεριφορά τους δημιουργούν ένα δίπολο που απειλεί την κοινωνική ειρήνη και το σύνολο της οικονομίας. Ο κύριος υπεύθυνος αυτής της κατάστασης είναι ο Παναθηναϊκός. Η ηγεσία του Παναθηναϊκού δεν ξέχασε τις προσφιλείς της συνήθειες ούτε στην ποδοσφαιρική της δραστηριότητα. Οι "μια ζωή" ευνοημένοι στην κοινωνία και στις ασφαλείς δραστηριότητές τους, προσπάθησαν να δημιουργήσουν τις ίδιες ασφαλείς συνθήκες και στο ποδόσφαιρο. Όπως ελέγχουν κυβερνητικούς παράγοντες για να εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη λειτουργία τους στον οικονομικό χώρο, έτσι επιχειρήσαν να ελέγξουν και τους ποδοσφαιρικούς. Σ' ό,τι αφορά αυτήν καθ' αυτήν την ποδοσφαιρική δραστηριότητα, δημιούργησαν κολοσσιαία προβλήματα με την επίσης κολοσσιαία οικονομική τους δύναμη. Εκμεταλλευόμενοι το νομικό καθεστώς που ισχύει στις μεταγραφές των ποδοσφαιριστών, αγόραζαν τους πάντες. Δεν αρκούσαν να αγοράσουν τους υποτιθέμενους καλύτερους για να ενισχυθούν, αλλά αγόραζαν και άλλους, έχοντας ως στόχο, όχι τη χρησιμοποίησή τους, αλλά τη στέρηση των υπολοίπων ομάδων.

Αυτή η κατάσταση δημιούργησε σε πρώτη φάση αντιπαναθηναϊκά αισθήματα σ' όλη τη χώρα και στο σύνολο των οπαδών. Ο μεγάλος χαμένος αγωνιστικά —όλη αυτή την περίοδο— ήταν το αντίπαλο δέος ταξικά Ολυμπιακός. Ο Ολυμπιακός ήταν η μόνη ομάδα που

Ποδόσφαιρο... η αρρώστια του βασιλιά απειλεί την ίδια τη δημοκρατία

μπορούσε ν' αντιμετωπίσει την παναθηναϊκή λαίλαπα. Απέναντι στο χρήμα αντιπαρέθετε τη μαζικότητα κι επιπλέον είχε το πλεονέκτημα να είναι ομάδα του κέντρου. Ο Ολυμπιακός σ' αυτήν τη φάση έχασε αγωνιστικά, αλλά ενισχύθηκε σ' ό,τι αφορά τη μαζικότητά του. Η στέρηση τίτλων και διακρίσεων άρχισε να συσσωρεύει πάθη, τα οποία είχαν διπλό αποτέλεσμα. Το πρώτο ήταν να συσπειρωθούν οι οπαδοί του και το δεύτερο να δημιουργήσει νέους οπαδούς από ένα άλλο σύνολο ανθρώπων, που η τακτική του Παναθηναϊκού τους εξόργιζε. Το πρωτάθλημα υποβαθμίστηκε και οι οπαδοί περιορίστηκαν στο να παρακολουθούν τη σύγκρουση μεταξύ ομάδας-κεφαλαίου και ομάδας-λαού. Διχάστηκε ο φιλάθλος κόσμος της χώρας και το σύνολο της ταξικής αντιπαράθεσης περιορίστηκε στη σύγκρουση αυτών των δύο ομάδων.

Τα πάθη όμως που δεν εκτονώνονται οδηγούν σε άρρωστες καταστάσεις που είναι εκμεταλλεύσιμες. Μια ομάδα με τα χαρακτηριστικά του Ολυμπιακού (μαζικότητα, πάθος, σύνδρομο στέρησης, αίσθημα αδικίας) είναι πειρασμός για τους επιτήδειους. Ήταν θέμα χρόνου ο Ολυμπιακός ν' αποτελέσει με την ισχύ του το στόχο ανθρώπων, που οι δραστηριότητές τους απαιτούσαν θωράκιση απέναντι στον έλεγχο της εξουσίας. Ο πρώτος που επιχείρησε να εκμεταλλευτεί την ισχύ του Ολυμπιακού ήταν ο χοντρός τραπεζίτης, που απείλησε να τινάξει στον αέρα το οικονομικό σύστημα της χώρας κατά την πτώση του. Αν δεν αποκαλυπτόταν η ασυδοσία του, η εικόνα της χώρας θα ήταν σήμερα εντελώς διαφορετική. Ο δεύτερος που το επιχείρησε ήταν ο αυτοαποκαλούμενος "βασιλιάς των ρουμπινιών". Αυτός ήταν λιγότερο επικίνδυνος και περισσότερο γραφικός από τον πρώτο, αλλά οι στόχοι του ήταν το ίδιο επικίνδυνοι. Σήμερα οι δύο αυτοί μεγιστάνες της συμφοράς βρίσκονται πίσω από τα σίδερα της φυλακής. Τελευταίος και πιο επικίνδυνος είναι ο σημερινός πρόεδρος του Ολυμπιακού που απειλεί την ίδια τη δημοκρατία και καταστρέφει το σύνολο των ασφαλιστικών δικλίδων στον τομέα της οικονομίας. Αυτά τ' αποτελέσματα είναι απόρροια δύο παραμέτρων. Η πρώτη παράμετρος είναι ο προσανατολισμός των οικονομικών δραστηριοτήτων του συγκεκριμένου προέδρου και η δεύτερη είναι η ταξική προέλευση των οπαδών του Ολυμπιακού.

Για ν' αντιληφθεί ο αναγνώστης τι ακριβώς συμβαίνει θα εξετάσουμε τις διαφορές μεταξύ Παναθηναϊκού και Ολυμπιακού σ' ό,τι αφορά το παραπάνω δίδυμο των παραμέτρων. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις η ασυδοσία των προέδρων οδήγησε στην πόλωση των φιλάθλων της χώρας. Ο Παναθηναϊκός όμως δεν μπορεί να γίνει επικίνδυνος για τη δημοκρατία, λόγω της ταξικής προέλευσης των οπαδών του. Η ασυδοσία του ερεθίζει κι εξοργίζει τους αντιπαναθηναϊκούς, αλλά δεν καταφέρνει να συσπειρώσει τους Παναθηναϊκούς, μετατρέποντάς τους σε υποχείρια της ηγεσίας του. Η ασυδοσία του Παναθηναϊκού βολεύει τους αστικής προέλευσης οπαδούς του, αλλά ταυτόχρονα τους φοβίζει. Αυτοί οι οπαδοί έχουν πολλά να χάσουν στην κοινωνική και οικονομική τους δραστηριότητα, αν παραδοθούν στα χέρια της ηγεσίας του Παναθηναϊκού. Σε καμία περίπτωση δεν είναι απελπισμένοι, ώστε να επενδύουν αποκλειστικά στο ποδόσφαιρο για να

αντλήσουν τη χαρά της νίκης. Το ποδόσφαιρο τους διασκεδάζει, αλλά δεν είναι μονόδρομος. Ο πρόεδρος μπορεί να είναι μεγιστάνας και ταξικός σύμμαχος, αλλά είναι ταυτόχρονα και οικονομικός αντίπαλος. Κανένας δεν είναι διατεθειμένος εν ονόματι του ποδοσφαίρου να ενισχύσει τον αντίπαλο και να δυσχεραίνει την ίδια του τη ζωή. Για όλους αυτούς τους λόγους ο Παναθηναϊκός δεν είναι επικίνδυνος και περιορίζεται στο να είναι εξοργιστικά ενοχλητικός. Η πάντα πιο ολιγομελής αστική τάξη γι' αυτούς τους λόγους δεν επιτυγχάνει μεγάλη και ισχυρή συσπείρωση.

Αντίθετα ο Ολυμπιακός σε συνθήκες ασυδοσίας της ηγεσίας του, όπως συμβαίνει σήμερα, είναι επικίνδυνος. Οι οπαδοί του επενδύουν συναισθηματικά στο ποδόσφαιρο κι επιπλέον δεν έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα με τον πρόεδρο. Δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο και δεν διστάζουν να τον στηρίξουν. Γι' αυτούς ο πρόεδρος είναι ακόμη ένας πλούσιος, που οι δραστηριότητές του δεν τους αφορούν. Δεν τους ενδιαφέρει πώς χρησιμοποιεί τη δύναμη που του δίνουν εις βάρος των οικονομικών αντιπάλων του. Γι' αυτούς ισχύει το εξής: "Από πίτα που δεν τρως δεν σε νοιάζει κι αν καεί". Τους ενδιαφέρει να τους δώσει αυτό που στερούνται. Εξαιτίας της μαζικότητας των οπαδών και της ιδιομορφίας τους, τα πάντα μεγιστοποιούνται. Η συσπείρωση των οπαδών και ο όγκος τους δημιουργούν μια επικίνδυνη πόλωση που απειλεί τα πάντα και οδηγεί στον ολοκληρωτισμό. Στην περίπτωση της ασυδοσίας του Παναθηναϊκού, οι ταξικοί του αντίπαλοι επενδύουν στον Ολυμπιακό. Στην περίπτωση όμως του Ολυμπιακού ο οπαδός αρχίζει και σκέφτεται σαν πολίτης και φοβάται.

Σήμερα η πόλωση έχει να κάνει μόνο με τον Ολυμπιακό κι αυτό είναι επικίνδυνο. Σήμερα υπάρχουν "Ολυμπιακοί" και "Αντιολυμπιακοί". Το δίπολο αυτό διχάζει την κοινωνία και δίνει ισχύ στον πρόεδρο της ομάδας ανάλογη μ' αυτήν ενός αρχηγού κόμματος κι αυτό είναι ολέθριο. Αργά ή γρήγορα όλοι οι παράγοντες της εξουσίας θα έρθουν σ' επαφή μ' αυτόν για να εκμεταλλευτούν τη δύναμή του. Ποιο όμως θα είναι το τίμημα γι' αυτή την εκμετάλλευση; Σ' αυτό το σημείο βρίσκεται ο κίνδυνος. Αν ο αναγνώστης καταλάβει τη διαφορά μεταξύ των προέδρων των δύο ομάδων, τότε θα τρομάξει πραγματικά.

Ο πρόεδρος του Παναθηναϊκού είναι ένας μεγιστάνας, που δραστηριοποιείται σ' έναν συγκεκριμένο χώρο. Χρησιμοποιεί την όποια δύναμή του, που είναι πολιτικά ασθενής — λόγω χαλαρής συσπείρωσης—, για να καπελώσει τον ανταγωνισμό στον συγκεκριμένο οικονομικό χώρο που ο ίδιος δραστηριοποιείται. Δεν έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τους άλλους χώρους και άρα υπάρχει μόνο το φαινόμενο του αθέμιτου ανταγωνισμού σε κάποιον τομέα, που δεν οδηγεί σε ολοκληρωτισμό. Από την άλλη πλευρά ο πρόεδρος του Ολυμπιακού συνθέτει δίπολο με το ίδιο το κράτος. Εξόντωσε τους ανταγωνιστές του στο χώρο του κι αυτή τη στιγμή παρακολουθεί τις δραστηριότητες του κράτους. Δραστηριοποιείται όπου δραστηριοποιείται το κράτος και άρα απειλεί όλους τους χώρους. Επιχειρεί να θέσει υπό καθεστώς ομηρίας την εξουσία, ώστε ν' αναπτύσσεται με τερατώδεις ρυθμούς σε συνθήκες πλήρους ασφάλειας. Δεν ενισχύεται μόνο εις βάρος των

ανταγωνιστών αλλά και εις βάρος του κράτους και άρα των πολιτών. Αυτό οδηγεί στον ολοκληρωτισμό και η τραγική ειρωνεία είναι ότι στηρίζεται στους φτωχούς αυτής της χώρας. Χρησιμοποιεί την απελπισία του κόσμου για να επωφεληθεί. Αν αυτά όλα συνδυαστούν και με την ευρωπαϊκή ενοποίηση, που συνεπάγεται υποβάθμιση της ισχύος των εθνικών κυβερνήσεων, τότε τα πάντα γίνονται ακόμη πιο τραγικά και το μέλλον ζοφερό. Σε λίγα χρόνια η εξουσία θα είναι πραγματικά υπό καθεστώς ομηρίας και η χώρα θα μετατραπεί σε φέουδο. Όπως οι φεουδάρχες στήριζαν τη δύναμή τους σε θρησκόληπτους υποσχόμενοι παραδείσους, έτσι και αυτός θα στηρίζεται σε "Ολυμπιακόληπτους", που θα τους ταΐζει τίτλους και χαρές. Ο Παναθηναϊκός των "ανωτέρων", θ' αρχίσει σύντομα να καταλαβαίνει ότι οι ασκοί του Αιόλου άνοιξαν και τα μεγαλύτερα θύματα θα είναι οι ίδιοι. Μόνοι τους έβγαλαν τα μάτια τους και τώρα απειλείται η χώρα. Βέβαια κανέναν πολίτη δεν απασχολεί ποιοι θα καταστραφούν εξαιτίας των αθέμιτων συνθηκών στην οικονομία. Αυτό όμως που αφορά όλους τους πολίτες είναι η κατάλυση της δημοκρατίας και η απειλή της ελεύθερης οικονομίας στην αγορά. Οι κακομαθημένοι προνομιούχοι, στο όνομα του παιχνιδιού, έθεσαν σε κίνδυνο την ίδια τους την ύπαρξη. Οδηγούνται στην αυτοκτονία, επειδή δεν έμαθαν ποτέ είτε να δραστηριοποιούνται είτε να παίζουν με ίσους όρους. Η αρρώστια τους πότισε με αδικία την κοινωνία και τώρα αυτό το συναίσθημα απειλεί την ίδια την κοινωνία με αυτοκτονία.

Το πρόβλημα που δημιουργεί το ποδόσφαιρο σήμερα απαιτεί άμεση και οριστική λύση, γιατί σ' οποιαδήποτε άλλη περίπτωση κινδυνεύει το κράτος, η κοινωνία και το σύνολο των κατακτήσεων του πολίτη απέναντι στην εξουσία. Η λύση θα πρέπει να έχει δύο στόχους. Ο πρώτος είναι η τιμωρία των υπευθύνων για τη σημερινή κατάσταση. Ο δεύτερος είναι ένας νέος σχεδιασμός του ποδοσφαιρικού χάρτη, που θα εμποδίσει την εκ νέου εμφάνιση των νοσηρών φαινομένων που παρατηρούνται σήμερα. Η τιμωρία των υπευθύνων είναι απαραίτητη, γιατί η συγκέντρωση προνομίων και ισχύος από μέρους τους τους καθιστά ήδη επικίνδυνους, άσχετα με το αν θα συνεχίσουν να διαχειρίζονται ή όχι τη δύναμη των χιλιάδων οπαδών. Την τιμωρία πάντα την επιβάλλει ο ισχυρός και σ' αυτήν την περίπτωση ισχυρός είναι ο οπαδός. Οι ίδιοι οι οπαδοί —ο καθένας ξεχωριστά και όλοι μαζί— θα πρέπει να αποσύρουν την υποστήριξη τους από τα πρόσωπα των προέδρων. Ο καθένας στο επίπεδο και στον χώρο που τον αφορά. Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει ν' ασχοληθούν οι οπαδοί της "Φ" ομάδας με τον πρόεδρο της "Χ". Ο καθένας θα επιλύσει τα δικά του προβλήματα. Η μεγάλη ευκαιρία δίνεται στους οπαδούς του Ολυμπιακού να προσφέρουν στην κοινωνία τη μέγιστη προσφορά. Είναι κρίμα το μεγαλύτερο και φτωχότερο μέρος της κοινωνίας να στηρίζει αυτούς που ευθύνονται για τη φτώχεια και την ανισότητα. Ο Ολυμπιακός δεν έχει καμία απολύτως ανάγκη κανέναν πρόεδρο. Αυτό που αντιπροσωπεύει είναι ο μεγαλύτερος από τους τίτλους που μπορεί να διεκδικήσει μια ομάδα. Είναι τίτλος τιμής για μια ομάδα ν' αγωνίζεται στο όνομα των φτωχών αυτής της κοινωνίας. Οι κοινωνικοί αγώνες γίνονται πάντα με στόχο τη δικαιοσύνη και όχι την αλλαγή των ρόλων.

Κοινωνικός αγώνας δεν είναι ο αγώνας των φτωχών να γίνουν πλούσιοι, χωρίς να νικηθεί η αδικία που οδηγεί στη φτώχεια. Οι τίτλοι και τα πρωταθλήματα —τηρουμένων των αναλογιών— είναι ο πλούτος.

Στόχος, με βάση τα παραπάνω, δεν είναι για τους φτωχούς αυτός ο πλούτος, αλλά η εξάλειψη των συνθηκών που παραδίδουν αυτούς τους τίτλους στους προνομιούχους με αθέμιτα μέσα. Ένα πρωτάθλημα δεν είναι αρκετό για έναν φτωχό, που θα πληρώσει το τίμημα αυτό με τη διαιώνιση των άδικων συνθηκών που βιώνει κάθε μέρα στη ζωή του. Το ποδόσφαιρο μπορεί να γίνει οδηγός για μια κοινωνία δίκαιη. Μπορεί να γίνει ο πυροκροτητής για μια κοινωνική επανάσταση, που θα οδηγήσει στην αλλαγή της κοινωνίας. Οι οπαδοί θα πρέπει να εγκαταλείψουν τους προέδρους, ώστε αυτοί να έρθουν αντιμέτωποι με τη δικαιοσύνη, χωρίς τα προστατευτικά μέσα που προσφέρουν οι οπαδοί. Θα πρέπει να την αντιμετωπίσουν με μόνο όπλο το δίκιο τους, όπως κάνει ο κάθε πολίτης αυτής της χώρας. Ο Ολυμπιακός και οι υπόλοιπες ομάδες δεν έχουν ανάγκη τους πλούσιους προέδρους. Οι πλούσιοι πρόεδροι έχουν ανάγκη τους οπαδούς και γι' αυτό δημιουργούν τεχνητές συνθήκες που τους εμφανίζουν σαν απαραίτητους. Αυτές οι συνθήκες έχουν ως στόχο να δίνουν αξία στα χρήματα, τη στιγμή που πολλοί ποδοσφαιριστές θα πλήρωναν οι ίδιοι για να αγωνιστούν με τα χρώματα των μεγάλων ομάδων.

Σ' ό,τι αφορά το σχεδιασμό, που θα κάνει απαγορευτική την επανεμφάνιση των νοσηρών φαινομένων, θα πρέπει να έχουμε πάντα υπόψη μας τα δεδομένα. Υγιές ποδόσφαιρο δεν σημαίνει υγιής κοινωνία. Απλά η κοινωνία έχει ανάγκη από το υγιές ποδόσφαιρο, γιατί το ποδόσφαιρο έχει τη δυνατότητα να μεγαθύνει τ' αποτελέσματα της νοσηρότητάς της. Στόχος μας είναι να μην επιτρέψουμε σε ένα παιχνίδι να μεγαθύνει την αδικία και τον ρατσισμό σε μια κοινωνία άδικη και ρατσιστική. Σ' αυτό το σημείο εμφανίζεται η διαφορά. Η κοινωνία πρέπει να εξαλείψει τις συνθήκες που διαιωνίζουν την αδικία και τον ρατσισμό. Η πρώτη έχει ανάγκη από τη διατύπωση μιας νέας οικονομικής θεωρίας, ενώ ο ρατσισμός απαιτεί για την αντιμετώπισή του έναν νέο τύπο παιδείας. Για όσο διάστημα αυτά τα προβλήματα δεν λύνονται, η κοινωνία θα είναι ασθενής. Το υγιές ποδόσφαιρο το έχουμε ανάγκη, γιατί δεν πρέπει να δίνουμε την ευκαιρία στους πονηρούς να εκμεταλλεύονται τη νοσηρότητα, κάνοντας τις συνθήκες επικινδυνότερες απ' ό,τι είναι.

Ο νέος σχεδιασμός δεν έχει τη δυνατότητα να εξαλείψει την οικονομική ανισότητα που οδηγεί στην ταξική αντιπαράθεση, ούτε έχει τη δυνατότητα να εξαλείψει το ρατσισμό που οδηγεί στη συσείρωση των κοινωνικών δυνάμεων. Ο νέος σχεδιασμός απλά αλλάζει την κλίμακα και διατηρεί τα νοσηρά φαινόμενα σε επίπεδα που αυτά γίνονται ακίνδυνα σ' ό,τι αφορά τουλάχιστον το ποδόσφαιρο.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει είναι να καταργηθούν οι εθνικές κατηγορίες. Αυτό είναι επιθυμητό για να περιοριστεί η ταξική αντιπαράθεση στο επίπεδο της κάθε πόλης ξεχωριστά, ώστε να μην είναι εκμεταλλεύσιμη σε πανελλήνια κλίμακα. Σ' ό,τι αφορά το

ρατσισμό είναι προτιμότερο να επιλέξουμε τον τοπικισμό, που είναι μια μορφή ρατσισμού, από τον ταξικό ρατσισμό, που είναι πιο σύνθετος και περιλαμβάνει περισσότερες παραμέτρους. Ο τοπικισμός δεν οδηγεί απαραίτητα στη βία και η γραφικότητά του δίνει τη γνώση στον άνθρωπο ότι η κάθε μορφή ρατσισμού είναι μια γελοία υπόθεση, που πρέπει κάποτε να νικηθεί. Αντίθετα ο ρατσισμός που συνδέεται με την ταξική αντιπαράθεση είναι επικίνδυνος, γιατί οι αδικημένοι παρασύρονται σε πάθη, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να διαχωρίσουν τα πραγματικά δεδομένα. Ο τοπικιστής μπορεί να νιώσει γελοίος, όταν παθιάζεται εναντίον κάποιου άλλου που είναι όμοιος του, αλλά έχει γεννηθεί σ' άλλο μέρος. Ο αδικημένος αντίθετα δεν μπορεί να ξεπεράσει τον ρατσισμό του όταν βλέπει τον απέναντί του έναν πλούσιο, βολεμένο και εξ ίσου παθιασμένο.

Αν ο νέος σχεδιασμός στηρίζεται στον τοπικισμό και η ταξική αντιπαράθεση περιορίζεται σε επίπεδο πόλης, είναι θέμα χρόνου η εξουσία να εγκαταλείψει το ποδόσφαιρο. Θα πάψει να είναι εκμεταλλεύσιμο, γιατί η εύνοια και η αδικία δεν θα διχάζουν το πανελλήνιο, δίνοντας ισχύ στους αθλίους. Σ' αυτήν την περίπτωση το μόνο που θα καταφέρνουν οι άθλιοι, θα είναι να παρουσιάζονται όπως ακριβώς είναι, δηλαδή γελοίοι. Στο νέο σχεδιασμό το κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα θα βγάζει τον πρωταθλητή του, ο οποίος στη συνέχεια θα αγωνίζεται για το πανελλήνιο πρωτάθλημα. Ο φιλάθλος δεν θα έχει ανάγκη να στρέφεται προς τις ομάδες του κέντρου, παρά θα υποστηρίζει τις τοπικές, που θα έχουν δυνατότητα πρωταθλητισμού. Ένας τέτοιος σχεδιασμός θα μπορούσε να έχει ως περιφέρειες τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας, ενώ η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη θα αντιμετωπίζονταν ξεχωριστά λόγω πληθυσμού. Θα μπορούσε δηλαδή η Θεσσαλονίκη να είναι ισοδύναμη ενός διαμερίσματος, ενώ η Αθήνα ισοδύναμη τεσσάρων. Οι πρωταθλητές κάθε διαμερίσματος θα συνέθεταν ένα "mini" πρωτάθλημα, που θα αναδείκνυε τον πρωταθλητή, δευτεραθλητή κλπ. Ελλάδα. Οι φιλάθλοι θα έχουν λόγο να υποστηρίζουν τις τοπικές ομάδες, εφόσον όλες θα είναι σε θέση να διεκδικήσουν την είσοδό τους σ' αυτό το πρωτάθλημα. Σήμερα οι εθνικές κατηγορίες καθλώνουν τις ομάδες σε κατηγορίες με ασήμαντες προοπτικές και στρέφουν τους φιλάθλους προς τις ομάδες του κέντρου. Αυτές οι ενδιάμεσες κατηγορίες είναι υπεύθυνες για την αναξιοκρατία που υπάρχει στο ποδόσφαιρο και έχει σχέση με τους παίκτες και τους προπονητές.

Αυτό που θα εξετάσουμε τώρα είναι το επίπεδο που αφορά τους φυσικούς πρωταγωνιστές του αθλήματος, ώστε να δούμε τι ακριβώς συμβαίνει και κυριαρχεί η αναξιοκρατία που δίνει όπως είδαμε τη δυνατότητα στην εξουσία να ευνοείται μέσω των ανθρώπων της. Επειδή τα πράγματα δεν είναι απλά, θ' ακολουθήσουμε μια μέθοδο ανάλυσης σύνθετης μορφής. Θα ξεκινήσουμε την ανάλυση ανάποδα, ώστε να μπορέσουμε να καταλάβουμε τι ακριβώς συμβαίνει. Θα δούμε την ποιότητα των ποδοσφαιριστών στο υποτιθέμενο ανώτατο επίπεδο της πορείας τους, ώστε να καταλάβουμε στη συνέχεια πώς αυτοί παράγονται και πώς διαιωνίζονται οι συνθήκες που οδηγούν στην αναξιοκρατία.

Με τους ποδοσφαιριστές και τους προπονητές θα είμαστε ιδιαίτερα σκληροί για τρεις λόγους, που ο καθένας από μόνος του θα μπορούσε να δικαιολογήσει αυτή τη σκληρότητα. Πάντα πρέπει να κρίνουμε σκληρά ανθρώπους που παίζουν με τα αισθήματα του κόσμου· ανθρώπους που δεν σέβονται τη δουλειά τους και ανθρώπους που αμείβονται υπερβολικά εξαιτίας της εύνοιας της τύχης κι επειδή αυτό βολεύει τους κρατούντες σε έναν κόσμο φτωχό, διαιωνίζοντας τις συνθήκες της αδικίας και άρα της φτώχειας. Αν παρακολουθήσει κάποιος τους υποτιθέμενους επαγγελματίες ποδοσφαιριστές —έστω και για λίγο—, θ' αρχίσει ν' αναρωτιέται αν είναι πραγματικά αυτά που βλέπει. Είναι αδύνατον να εξηγηθούν με κάποια λογική τα όσα συμβαίνουν στο χώρο αυτό και αφορούν τους ποδοσφαιριστές. Σύμφωνα με τη λογική, θα έπρεπε στο ποδόσφαιρο να υπάρχει πλήρης αξιοκρατία εξαιτίας δύο παραγόντων. Ο πρώτος παράγοντας είναι η δόξα και το χρήμα, που απολαμβάνουν οι ποδοσφαιριστές στο ύψιστο σημείο της πορείας τους, ενώ ο δεύτερος είναι η μαζικότητα του ποδοσφαίρου σ' ό,τι αφορά τους νέους που ασχολούνται μ' αυτό σ' οποιοδήποτε επίπεδο. Εάν η κάθε κοινωνική δραστηριότητα αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της κάθε κοινωνίας, το ποδόσφαιρο θα έπρεπε —λόγω των παραπάνω— να αποτελούσε δείγμα υψηλότερων προδιαγραφών. Συμβαίνει όμως αυτό; Οι ποδοσφαιριστές που είναι νέοι αντιπροσωπεύουν τους νέους αυτής της χώρας; Η ποδοσφαιρική δραστηριότητα είναι όμοια με τις άλλες δραστηριότητες που λαμβάνουν μέρος οι νέοι;

Σ' αυτό το σημείο εμφανίζεται η αδυναμία της λογικής να εξηγήσει τα συμβαίνοντα στο ποδόσφαιρο. Ενώ λογικά θα έπρεπε ν' ασχολούνται μ' αυτό οι ικανότεροι και οι πλέον ταλαντούχοι, βλέποντας την επωνυμία και τον πλούτο ως άμεσα προσεγγίσιμους στόχους σε πολύ νεαρή ηλικία, εντούτοις δεν συμβαίνει αυτό. Οι ποδοσφαιριστές, όχι μόνο δεν αντιπροσωπεύουν την ελληνική νεολαία στον τομέα της ποιότητας, αλλά αντιπροσωπεύουν το χειρότερο μέρος της. Ενώ οι νέοι της Ελλάδος είναι σε μεγάλο ποσοστό μορφωμένοι, καλλιεργημένοι και με άποψη σ' ό,τι αφορά το κοινωνικό γίγνεσθαι, οι ποδοσφαιριστές εμφανίζονται σαν απολιθώματα μιας άλλης εποχής. Στην πλειοψηφία τους είναι αγράμματοι και ακαλλιέργητοι μέχρι του σημείου να χαρακτηριστούν βάρβαροι. Τις ελάχιστες φορές που τους ζητούν ως πρόσωπα επώνυμα να εκφράσουν τη γνώμη τους σε κάποιο θέμα, περιορίζονται σε χιλιοειπωμένα στερεότυπα σε μια γλώσσα που μοιάζει με την ελληνική. Όπως λέει και το γνωστό τραγούδι, όλες τους οι γνώσεις είναι οι φήμες και οι διαδόσεις. Η δικαιολογία γι' αυτήν τη βαρβαρότητα είναι μία και έχει σχέση με τις υποτιθέμενες θυσίες που κάνουν εν ονόματι του ποδοσφαίρου. Χρησιμοποιούν σαν άλλοθι τη θυσία των λίγων ωρών προπόνησης την ημέρα, τη στιγμή που το μέσο ελληνόπουλο στην ίδια ηλικία πηγαίνει καθημερινά έξι ώρες στο σχολείο και άλλες τόσες στα διάφορα φροντιστήρια, προλαβαίνοντας παράλληλα και να αθληθεί και να διασκεδάσει και να καλλιεργηθεί. Ο ποδοσφαιριστής των ελαχίστων ωρών προπόνησης δεν προλαβαίνει να νικήσει τη βαρβαρότητά του καλλιεργούμενος, γιατί τις περισσότερες ώρες τις σπαταλά στις καφετέριες. Με μια αθλητική εφημερίδα κάτω από τη μασχάλη —που αποτελεί τη μοναδική

πηγή άντλησης γνώσης γι' αυτόν— περιφέρει τον εαυτό του στις καφετέριες για την ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων. Τι είδους μόρφωση μπορεί να έχει ένας τέτοιος άνθρωπος; Τι είδους αξιοκρατία υπάρχει, όταν οι παράγοντες συνθέτουν τις ομάδες μέσα στις καφετέριες και βάση δημοσίων σχέσεων; Αν σ' αυτά όλα προσθέσει ο αναγνώστης και την έννοια του επαγγελματισμού, τότε εμφανίζεται το σύνολο των δεδομένων.

Αυτά τα δεδομένα έχουν ως αποτέλεσμα την τρομερή αναξιοκρατία στο σύνολο των επιπέδων. Άνθρωποι αγράμματοι προσπαθούν να επιμηκύνουν μια επαγγελματική σταδιοδρομία, που έχει τραγικά αποτελέσματα για το ποδόσφαιρο. Επειδή ακριβώς είναι αστοιχειώτοι και ακαλλιέργητοι, δεν αντιλαμβάνονται τι συμβαίνει και γίνονται φορείς όλων των νοσηρών φαινομένων που χαρακτηρίζουν την κοινωνία. Είναι κομπλεξικοί, υπερεκτιμούν τις δυνατότητές τους και αμύνονται με τον μοναδικό τρόπο που μπορούν οι ανάξιοι· συνθέτοντας κλίκες. Η γνώση τους περί ποδοσφαιρικού κατεστημένου τους κάνει δουλικούς και πρόθυμους να εκτελέσουν τα θελήματα των παραγόντων. Η εξουσία όλα αυτά τα γνωρίζει και στηρίζεται σ' αυτά. Η εξουσία φοβάται τους ταλαντούχους και έξυπνους νέους, γιατί την απειλούν με πολλούς τρόπους. Συμμαχεί με τους παραπάνω ανάξιους κι εξοντώνει το σύνολο των ταλέντων.

Για να το αντιληφθούμε αυτό, θα πρέπει να το εξετάσουμε απ' όλες τις πλευρές. Οι νέοι, που είναι έξυπνοι και ταλαντούχοι, φροντίζουν και για το παρόν και για το μέλλον. Γνωρίζουν ότι θα πρέπει να μάθουν παράλληλα και κάτι άλλο να κάνουν στη ζωή τους, από τη στιγμή που η ποδοσφαιρική καριέρα είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας και έχει απρόβλεπτα χαρακτηριστικά. Σπουδάζουν ή επενδύουν τα χρήματά τους με τρόπο που να εξασφαλίζεται η ομαλή συνέχεια στον κοινωνικό βίο μετά το πέρας της όποιας καριέρας. Από τη στιγμή που τα εξασφαλίσουν αυτά, ασχολούνται απερίσπαστα με το ποδόσφαιρο, ζώντας μια κατά τα άλλα φυσιολογική ζωή. Μέσα στα πλαίσια αυτής της ζωής λειτουργούν όπως όλοι οι υγιώς σκεπτόμενοι νέοι. Διαβάζουν, ακούνε μουσική, δραστηριοποιούνται κοινωνικά, έχουν χόμπι, ερωτεύονται κλπ.. Εξαιτίας όμως αυτών δεν ελέγχονται. Μιλάνε ως νέοι και ταλαντούχοι και θίγουν συμφέροντα. Στηρίζονται στην αξία τους και στην αγάπη των οπαδών και άρα δεν διστάζουν να καταγγείλουν τα κακώς κείμενα. Τι μπορείς να κάνεις σ' αυτόν τον νέο; Να μην τον χρησιμοποιήσεις στην ομάδα; Θα ξεσηκωθεί ο κόσμος. Να τον απειλήσεις με καταστροφή της καριέρας του; Μπορείς να το κάνεις όσο είναι νεαρός και φοβάται. Προς το τέλος της καριέρας του όμως αυτό είναι αδύνατο, γιατί δεν φοβάται ακόμα και να διακόψει την καριέρα του ελάχιστο χρόνο νωρίτερα. Αν έχει φροντίσει κάποιος για το μέλλον του, δεν φοβάται να καταγγείλει τα όσα αντιλαμβάνεται και άρα όσα τον πλήγωσαν κατά τη διάρκεια της πορείας του. Αν υπήρχαν όλοι αυτοί, σίγουρα τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά.

Οι οπαδοί πάντα ζητούν εξηγήσεις για την ήττα από τους πρωταγωνιστές. Ο ταλαντούχος ποδοσφαιριστής δεν θα διστάσει —αν αυτό είναι αληθές— να πει ότι φταίει ο προπονητής. Γιατί φταίει ο προπονητής; Γιατί είναι τεμπέλης, γιατί προωθεί τους φίλους

του, γιατί είναι αστοιχειώτος, γιατί αγνοεί το σύνολο των μεθόδων που απαιτούνται στο σύγχρονο ποδόσφαιρο να γνωρίζει κάποιος για να διακριθεί. Οι Έλληνες προπονητές στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άσχετοι, τραγικά αυτοδίδακτοι και ως αστοιχειώτοι δεν τείνουν προς τη βελτίωση μέσω της άντλησης γνώσης. "Γλείφουν" τους προέδρους για να εργασθούν και αγωνίζονται σαν συντεχνία για να μη χάσουν τα πόστα. Μπορούν ν' απολυθούν τη μία μέρα ως αποτυχημένοι και να μοιράζουν ελπίδες σαν μεσσίες την αμέσως επόμενη μέρα σε μια άλλη ομάδα. Είναι αναξιοπρεπείς και κουτοπόνηροι, μιλώντας υποκριτικά στους οπαδούς σαν οπαδοί, που μοιράζονται δήθεν τις ίδιες αγωνίες και τα ίδια πάθη και όχι ως εργαζόμενοι, που ελέγχονται για τη δουλειά τους. Αυτό το κάνουν εκ του πονηρού, γιατί στη δουλειά το λάθος πληρώνεται, ενώ στο πάθος είναι δυνατόν και να συγχωρεθεί. Όταν ο ταλαντούχος ποδοσφαιριστής καταγγείλει τον προπονητή, τον φέρνει ενώπιον της οργής των οπαδών. Αν ο προπονητής είναι ταλαντούχος, θα καταγγείλει τον πρόεδρο που δεν τον βοηθά στη δουλειά του, με αποτέλεσμα την κακή πορεία της ομάδας. Από εκείνο το σημείο κι έπειτα οι εξελίξεις είναι επικίνδυνες για όλους τους ανθρώπους του συστήματος. Ο πρόεδρος —που είναι άνθρωπος του συστήματος— παύει να είναι στο απυρόβλητο όταν κατηγορείται, είτε για παρεμβάσεις είτε για αδυναμία να πραγματοποιήσει τις μεταγραφές που απαιτεί ο ταλαντούχος προπονητής. Αν ο προπονητής είναι άχρηστος, η καταγγελία τού ποδοσφαιριστή τον καταστρέφει, εφόσον ο πρόεδρος, για να μη χρεωθεί προσωπικά την αποτυχία, τον αντικαθιστά. Συμφέρει τον πρόεδρο να σταματά το πρόβλημα σ' αυτό το σημείο και άρα τον συμφέρει ο άχρηστος προπονητής. Αυτό όμως που συμφέρει περισσότερο είναι η γενική ανικανότητα, εφόσον ο πρόεδρος, χωρίς καμιά αντίδραση και χωρίς κανένα κόστος, λαμβάνει ενεργό μέρος στο σύνολο των δραστηριοτήτων της ομάδας, παριστάνοντας συνήθως τον παντογνώστη προπονητή.

Όπως αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης, η αξιοκρατία στο ποδόσφαιρο απειλεί το σύστημα, εφόσον αργά ή γρήγορα οι ταλαντούχοι, είτε παίκτες είτε προπονητές, θα στραφούν εναντίον της διαιτησίας, των παραγόντων και των αθλητικών οργάνων. Αυτό που συμβαίνει σήμερα στο ελληνικό ποδόσφαιρο είναι μια άρρωστη κατάσταση, όπου η αναξιοκρατία καλύπτεται από μια απαράδεκτη φιλολογία περί στάθμης του ελληνικού ποδοσφαίρου. Έχει επιβληθεί ένας άγραπτος νόμος σιωπής μεταξύ παικτών και προπονητών, όπου κανένας δεν καταγγέλλει κανέναν, διατηρώντας το δικαίωμα παράτασης της όποιας καριέρας. Είναι θέμα επιβίωσης γι' αυτούς η παράταση της καριέρας. Ως γνήσιοι βάρβαροι, παίκτες και προπονητές, δεν γνωρίζουν να κάνουν τίποτε άλλο εκτός απ' αυτό που κάνουν έστω και λάθος. Τον καιρό της δόξας τους ζουν ως νεόπλουτοι, χωρίς να μεριμνούν για την επόμενη μέρα.

Όλοι αυτοί έχουν αντιληφθεί εντελώς λανθασμένα την έννοια της καριέρας και του επαγγελματισμού. Ο ποδοσφαιριστής και ο προπονητής είναι κάτι σαν τους πολιτικούς. Για όσο διάστημα δίνουν τις καλύτερες δυνατές λύσεις στα προβλήματα, υπάρχουν κι αυτοί. Αυτό το διάστημα όμως είναι ακαθόριστο και μπορεί να είναι είτε μικρό είτε μεγάλο.

Επαγγελματίας σημαίνει ότι σ' αυτό το διάστημα και μόνο κάτω από τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις —που επιπλέον έχουν σχέση και με τον ανταγωνισμό—, ο άνθρωπος αυτός αμείβεται και ζει με χρήματα της ομάδας, όχι επειδή δεν γνωρίζει, αλλά επειδή δεν προλαβαίνει να κάνει τίποτε άλλο. Επαγγελματίας δεν σημαίνει να παίζει κάποιος ποδόσφαιρο από τα είκοσι του χρόνια μέχρι όσο μπορεί, έχοντας απαίτηση σ' αυτό το διάστημα να λύσει το οικονομικό του πρόβλημα για πάντα. Παίζεις όσο έχεις να προσφέρεις και όχι όσο μπορείς. Παίζεις όχι όσο διάστημα εσύ νομίζεις ότι έχεις να προσφέρεις, αλλά όσο διάστημα υπάρχουν κάποιιοι που εκτιμούν αυτήν τη δυνατότητα και είναι διατεθειμένοι να την εξαγοράσουν. Παίκτες και προπονητές, δηλαδή, θα πρέπει να είναι πάντα έτοιμοι να συνεχίσουν τη ζωή τους, οποιαδήποτε στιγμή κι αν χρειαστεί να εγκαταλείψουν το ποδόσφαιρο. Η έννοια της καριέρας έρχεται στο τέλος ως απολογισμός και δεν είναι επιλογή στο ξεκίνημα της πορείας, όπως συμβαίνει σε άλλα επαγγέλματα. Όσο παράλογο είναι να θέλει κάποιος να γίνει επαγγελματίας και άρα καριερίστας πολιτικός, χωρίς να έχει άλλο τρόπο να επιβιώνει, άλλο τόσο είναι αυτό που συμβαίνει σήμερα με τους ψευδοεπαγγελματίες αθλητές και προπονητές. Είναι τραγικό για έναν άνθρωπο σε νεαρή σχετικά ηλικία να μη γνωρίζει τίποτε άλλο να κάνει εκτός από το να φιλοδοξεί ν' ανοίξει είτε καφετέρια είτε προποτζίδικο. Είναι επίσης τραγικό ο άσχετος παίκτης, επειδή δεν γνωρίζει τίποτε άλλο, να παραμένει στο χώρο του ποδοσφαίρου, φιλοδοξώντας να γίνει προπονητής. Είναι άδικο να επιθυμεί κάποιος σ' αυτήν την ηλικία να εξασφαλίσει τη ζωή του για πάντα, τη στιγμή που στην ίδια ηλικία υπάρχουν άνθρωποι που με κόπο ολοκληρώνουν τις σπουδές τους με στόχο έναν μισθό. Εξαιτίας των παραπάνω, παίκτες και προπονητές συνυπάρχουν με ελάχιστες τριβές, έχοντας ως κοινό στόχο την καταστροφή των ταλέντων, εφόσον γνωρίζουν ότι απειλούνται άμεσα απ' αυτούς.

Σ' ό,τι αφορά την πορεία των ποδοσφαιριστών στο ποδοσφαιρικό στερέωμα, τα πάντα είναι γνωστά στους φιλάθλους, εφόσον είναι επαναλαμβανόμενα. Ξεκινούν την καριέρα τους συνήθως από τις επαρχιακές πόλεις και μέσα από ένα παρακύκλωμα παραγόντων, δημοσιογράφων και πολιτικών προσπαθούν να επιβληθούν, ώστε να κάνουν καριέρα σε μια μεγάλη ομάδα. Εάν το κατορθώσουν εξασφαλίζουν την επωνυμία, που τους επιτρέπει να συνεχίσουν την καριέρα τους για πολλά χρόνια. Οι μεγάλες ομάδες γίνονται κατ' αυτόν τον τρόπο ένα πέρασμα που καταστρέφει το ποδόσφαιρο. Η σταδιοδρομία των ποδοσφαιριστών είναι εύκολο να διαπιστωθεί με βάση τα όσα γνωρίζουμε. Στην αρχή της καριέρας τους —ως νέοι και ατάλαντοι— εκμεταλλεύονται τις κλίκες και παίζουν στις μικρές ομάδες, καταλαμβάνοντας θέσεις, που θα έδιναν τη δυνατότητα σ' ένα ταλέντο ν' αναδειχθεί. Στη συνέχεια, λόγω δημοσίων σχέσεων, πηγαίνουν στις μεγάλες ομάδες, όπου δημιουργούν τα ίδια προβλήματα, εφόσον μόνον κατ' αυτόν τον τρόπο επιβιώνουν. Όταν αποτύχουν, όπως είναι φυσικό λόγω της ασχετοσύνης τους, επιστρέφουν ως επώνυμοι στις μικρές ομάδες, κλείνοντας τον κύκλο.

Αποτέλεσμα αυτού είναι να έχει μπλοκαριστεί το σύνολο των κατηγοριών από τη συντεχνία των ασχέτων. Ο νεαρός και ταλαντούχος ποδοσφαιριστής κατ' αυτόν τον τρόπο δεν βρίσκει χώρο να ξεκινήσει την καριέρα του, εφόσον το κλίμα είναι εχθρικό. Ο προπονητής θα τον αντιμετωπίσει σαν αιρετικό και οι άσχετοι υπερήλικες ποδοσφαιριστές θα τον δουν σαν απειλή, που, αν δεν αντιμετωπιστεί άμεσα, θα τους στείλει στην εξέδρα. Το ίδιο συμβαίνει και με τους ταλαντούχους προπονητές, που θα βρουν τις ίδιες κλίκες μπροστά τους. Είναι θέμα χρόνου να προκαλέσουν την εχθρότητα των προπονητών, που αποτελούν το κατεστημένο στο χώρο. Ένα κατεστημένο που έχει μάθει, χωρίς να κοπιάζει, να υπόσχεται θαύματα και να μην απειλεί τους εργοδότες του. Όλοι αυτοί με όπλο τις γνωριμίες τους θα προσπαθήσουν να καταστρέψουν τον ταλαντούχο, είτε κλείνοντάς του τις πόρτες των μεγάλων ομάδων, συκοφαντώντας τον, είτε πολεμώντας με όλα τα μέσα την ομάδα του. Ακόμα όμως κι αν δεν το καταφέρουν, είναι αδύνατον ένας ταλαντούχος προπονητής να επιβιώσει στο ελληνικό ποδόσφαιρο. Συνήθως τον καταστρέφουν οι παίκτες, που, μόλις αντιληφθούν ότι έχει πρόθεση να δουλέψει, αισθάνονται ότι απειλούνται.

Εξαιτίας της κατάστασης που επικρατεί στις εθνικές κατηγορίες, όπου οι ελάχιστοι κάνουν πρωταθλητισμό και οι υπόλοιποι απλά συντηρούνται, έχουν μάθει να μην κοπιάζουν στις προπονήσεις. Συνήθης στόχος τους είναι να παραμείνουν στην κατηγορία κι αυτό επιτυγχάνεται εύκολα λόγω σχεδιασμού των κατηγοριών με νίκες στους εντός έδρας αγώνες. Αυτό οφείλεται στο ότι, από τον μεγάλο αριθμό των ομάδων που συνθέτουν την κάθε κατηγορία, ελάχιστες ομάδες κάνουν πρωταθλητισμό, αλλά ελάχιστες είναι και οι ομάδες που υποβιβάζονται. Αν χρειαστούν βέβαια επιπλέον βαθμοί, θα φροντίσουν οι παράγοντες. Είναι οι μόνοι εργαζόμενοι που επιτρέπουν να τους φέρονται σαν ζώα. Τους μαντρώνουν στα ξενοδοχεία και τους απαγορεύουν τη νυχτερινή ζωή, βλέποντας ότι από μόνοι τους δεν αντιλαμβάνονται τι πρέπει να κάνουν. Είναι οι μόνοι εργαζόμενοι που δεν μεριμνούν για την προσωπική βελτίωσή τους, παρά στηρίζουν την καριέρα τους στην εύνοια είτε των εργοδοτών τους είτε των προϊσταμένων τους (πρόεδροι, προπονητές).

Οι οπαδοί βλέπουν ανθρώπους —υποτίθεται επαγγελματίες— να έχουν επί χρόνια τα ίδια μειονεκτήματα ως παίκτες που είχαν και στην αρχή της καριέρας τους. Όχι μόνο δεν προσθέτουν ώρες προσωπικής προπόνησης, αλλά δεν είναι συνεπείς ούτε στις κανονικές προπονήσεις. Αντί σ' αυτές τις κοινές προπονήσεις της ομάδας να μαθαίνουν συστήματα και να αυτοματοποιούν κάποιες κινήσεις, μαθαίνουν αυτά που θεωρούνται θεμελιώδη για τον ποδοσφαιριστή και έχουν σχέση με την τεχνική. Σαν να λέμε δηλαδή ότι οι παίκτες υδατοσφαίρισης στην προπόνηση μαθαίνουν κολύμβηση. Αγνοούν ότι ο μέσος εργαζόμενος εργάζεται οκτώ ώρες για να εξασφαλίσει το ταπεινό του μεροκάματο και δυσανασχετούν με τις λίγες ώρες προπόνησης. Όταν μιλάμε για παιδεία και βαρβαρότητα, στην αντίληψη των παραπάνω υποχρεώσεων αναφερόμαστε. Μπορεί ένας αθλητής του στίβου να ελπίζει σε διάκριση, τηρώντας απλά κάποια γενικά προπονητικά προγράμματα του συλλόγου που ανήκει; Μόνος του αποφασίζει να υποβληθεί σε θυσίες, προσθέτοντας ώρες προπόνησης

στο πρόγραμμά του. Έχει ανάγκη αυτός ο αθλητής να του επιβάλουν να μη διασκεδάσει μέχρι το πρωί παραμονή του αγώνα; Ο ποδοσφαιριστής γιατί υποχρεούται από τους κανονισμούς; Η απάντηση είναι απλή. Γιατί μπορεί να κρύψει την αδυναμία του μέσα στον αγωνιστικό χώρο, εξαιτίας της ιδιομορφίας τού ποδοσφαίρου ως άθλημα κι εξαιτίας του σχεδιασμού των κατηγοριών. Γιατί έχει μάθει να λειτουργεί σαν υπάλληλος χωρίς φιλοδοξίες, γνωρίζοντας ότι αυτό ισχύει και για τους υπόλοιπους, είτε συμπαίκτες είτε αντιπάλους. Όταν οι παίκτες, που έχουν αυτήν την νοοτροπία, αντιληφθούν ότι ο προπονητής έχει διάθεση για δουλειά, τον αντιμετωπίζουν σαν εχθρό. Οι παίκτες μπορούν να καταστρέψουν τον προπονητή* άλλα θα τους λέει και άλλα θα κάνουν μέσα στο γήπεδο μέχρι να τον διώξουν. Άλλωστε είναι πιο φθηνό ν' αλλάξεις προπονητή παρά ομάδα.

Η συνωμοσία του ελληνικού ποδοσφαίρου σ' αυτό το σημείο βρίσκεται. Όλοι γνωρίζουν τι συμβαίνει, αλλά κανένας δεν μιλάει. Προστατεύονται οι κρατικοί λειτουργοί και οι πρόεδροι, ενώ οι υπόλοιποι αποδέχονται το σύνολο των ευθυνών. Το μυστικό, δηλαδή, βρίσκεται στο γεγονός ότι οι ατάλαντοι δέχονται να μοιράζονται μεταξύ τους τις ευθύνες, χωρίς να επιτρέπουν να ξεφεύγει απ' αυτό το επίπεδο καμία κατηγορία εναντίον των εργοδοτών τους. Κανένας απ' αυτούς δεν είναι άξιος να ορθώσει το ανάστημά του και να καταγγείλει τα κακώς κείμενα, αποδεχόμενος τις ευθύνες, επειδή σ' ό,τι αφορά την καριέρα του ελπίζει στην τύχη κι επενδύει στη δουλικότητα. Όποιος παραβεί τον άγραφο αυτό νόμο αποβάλλεται για πάντα από το χώρο του ποδοσφαίρου. Γι' αυτόν το λόγο ο προπονητής, όσο είναι ισχυρός, ρίχνει τις ευθύνες στους παίκτες, χωρίς να φοβάται. Οι παίκτες υπακούνε, γιατί η υπακοή τους εξασφαλίζει συνέχεια, είτε στην ίδια ομάδα είτε σε άλλες ομάδες, έστω και κατωτέρων κατηγοριών. Με την ίδια λογική και οι πρόεδροι τιμωρούν χωρίς φόβο τους προπονητές, προσφέροντάς τους ως αντάλλαγμα τη δυνατότητα να συνεχίσουν την καριέρα τους σ' άλλες ομάδες. Τα αποτελέσματα τα βλέπουμε κάθε Κυριακή. Άσχετοι ποδοσφαιριστές περασμένης ηλικίας, καταλαμβάνουν θέσεις που θα έπρεπε να είναι διαθέσιμες στους νεαρούς που ξεκινούν την καριέρα τους. Άσχετοι προπονητές περιφέρονται επί δεκαετίες σαν τους γύφτους από ομάδα σε ομάδα, αναπαράγοντας τα ίδια άσχημα φαινόμενα. Αναδεικνύουν με το αζημίωτο ποδοσφαιριστές στις δικές τους ομάδες και προωθούν με το αζημίωτο επίσης ποδοσφαιριστές προς τις μεγάλες ομάδες.

Όταν ξεκινήσαμε την ανάλυση περί ποδοσφαιριστών και αναξιοκρατίας, είπαμε ότι θα προχωρήσουμε στην ανάλυση με έναν όχι τόσο συμβατικό τρόπο. Βλέποντας λοιπόν τι ακριβώς συμβαίνει με τους ποδοσφαιριστές στο ανώτατο επίπεδο, που αφορά τις εθνικές κατηγορίες, θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι ακριβώς συμβαίνει στη βάση παραγωγής ποδοσφαιριστών. Θα πρέπει να καταλάβουμε γιατί δεν εμφανίζονται ταλέντα, τα οποία στη συνέχεια θ' αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που δημιουργεί το κατεστημένο. Ταλέντα δεν γεννά το ελληνικό ποδόσφαιρο για δύο λόγους. Ο πρώτος έχει σχέση με τον τρόπο που λειτουργούν οι ερασιτεχνικές κατηγορίες —που είναι αυτές που γεννούν τα ταλέντα—, ενώ

ο δεύτερος έχει σχέση με την ίδια την ελληνική κοινωνία και με τον τρόπο που αυτή αντιλαμβάνεται ορισμένα πράγματα.

Το ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο στην Ελλάδα είναι μια άλλη τραγική υπόθεση που γεννά θλίψη, εφόσον μέσα στα γρανάζια του συνθλίβονται όνειρα και φιλοδοξίες νέων ανθρώπων. Όλα τα κόμπλεξ και ο ρατσισμός της ελληνικής κοινωνίας —και ιδιαίτερα της επαρχίας— βρίσκουν χώρο έκφρασης μέσα σ' αυτό που ονομάζουμε ερασιτεχνικό πρωτάθλημα. Όπως αντιλαμβάνονται κάποιοι λανθασμένα την έννοια του επαγγελματισμού, έτσι αντιλαμβάνονται λανθασμένα και την έννοια του ερασιτεχνισμού. Το κύριο πρόβλημα του ερασιτεχνικού ποδοσφαίρου βρίσκεται στο γεγονός ότι δεν έχει σχεδιαστεί με στόχους που να υπηρετούν το ποδόσφαιρο, παρά έχει σχεδιαστεί για να εκπληρώνουν τη ματαιοδοξία τους οι διάφοροι πλούσιοι της πλάκας και να συντηρείται η αναξιοκρατία, που είναι επιθυμητή από το σύστημα. Αν είχε στόχους να παράγει ποδοσφαιριστές, θα είχε ένα όριο σ' ό,τι αφορά την ηλικία των παικτών που συμμετέχουν σ' αυτό. Για ποιόν λόγο να μεριμνά η πολιτεία για ένα πρωτάθλημα, όπου αγωνίζονται τριαντάχρονοι χωρίς καμία προοπτική και στόχο;

Αυτά που συμβαίνουν στο ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο είναι ταυτόχρονα για γέλια και για κλάματα. Το μόνο που δεν βλέπει κάποιος είναι ποδόσφαιρο. Το σύνθημα είναι να δει είκοσι δύο "παίκτες" να βρίζονται να κλοτσιούνται και να φτύνονται. Γύρω από τις περιφράξεις —ελλείπει εξέδρων— συγκεντρώνονται δυστυχισμένοι με χιλιάδες απωθημένα, που ασχολούνται με τις μανάδες, τις γυναίκες και τη σεξουαλικότητα, είτε των αντιπάλων παιχτών είτε των διαιτητών. Οι ομάδες συνθέτοντα συνήθως στις καφετέριες των χωριών. Εκεί ο "ξερόλας" του χωριού, που είναι συνήθως ένα τεμπελόσκυλο και παντελώς ανυπόληπτος, αναλαμβάνει καθήκοντα προπονητή. Ξεκινά τη σύνθεση από τους κολλητούς και ομοίους του, που παίρνουν και τις καλύτερες θέσεις. Οι πιτσιρικάδες συμπληρώνουν την ομάδα. Αυτοί είναι χρήσιμοι για να φορτωθούν τις ευθύνες της ήττας, ενώ σε περίπτωση νίκης δεν διεκδικούν τη δόξα από τους ηρωικούς караγκιόζηδες. Αυτή η ομάδα στη συνέχεια κατεβαίνει στο γήπεδο.

Τι μπορεί να κάνει μια τέτοια ομάδα; Από το κέντρο και μπροστά όλοι είναι ποδοσφαιρικά υπερήλικες, αγύμναστοι, εγωιστές, κομπλεξικοί και "φουγάρα". Η βία είναι θέμα χρόνου να εκδηλωθεί. Ο κομπλεξικός και εγωιστής παίκτης, μόλις αντιληφθεί ότι δεν τον βαστούν τα πόδια του, αρχίζει το "κλάδεμα". Δεν προλαβαίνει να πάει πρώτος στη μπάλα, αλλά προλαβαίνει σίγουρα να κλοπήσει αυτόν που το καταφέρνει. Αυτό είναι το σενάριο του ερασιτεχνικού ποδοσφαίρου σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της ελληνικής επαρχίας, που υποτίθεται γεννά τα ταλέντα. Οι θεατές από την άλλη πλευρά δεν έχουν απαιτήσεις, γιατί πρώτον δεν έχουν δει κάτι καλύτερο και δεύτερον επιτυγχάνουν το στόχο τους, που είναι η εκτόνωση, είτε του ρατσισμού τους είτε των απωθημένων τους. Βρίζουν όσο αντέχει η φωνή τους και φεύγουν υπερήφανοι και δικαιωμένοι, που το χωριό τους απέδειξε ότι είναι "ανώτερο" από το γειτονικό.

Με βάση αυτόν τον σχεδιασμό του ερασιτεχνικού ποδοσφαίρου είναι αδύνατον να παραχθούν ταλέντα. Αυτό που παράγεται είναι αυτό που επιβιώνει. Αυτός είναι νόμος της φύσης. Στην έρημο βρίσκεις κάκτους και όχι οπωροφόρα δέντρα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επιβιώνουν αυτοί που βρίζουν, που κλοτσούν και φτύνουν. Το ελληνικό ποδόσφαιρο εξαιτίας αυτών παράγει μόνον βάρβαρους αμυντικούς, έτοιμους να τσακίσουν τα πόδια των ταλαντούχων. Βλέπεις κάτι εφήβους και τρίβεις τα μάτια σου. Εφήβους χωρίς αθωότητα, χωρίς ταπεινότητα και ευγένεια. Εφήβους που νομίζεις ότι στην καλύτερη περίπτωση μεγάλωσαν στο δρόμο. Εφήβους που μόλις αντιληφθούν τον ταλαντούχο παίκτη της άλλης ομάδας θέλουν να του σπάσουν τα πόδια. Παλικαράδες της συμφοράς, που θα διηγούνται με καμάρι το πώς "εξουδετέρωσαν" τον ταλαντούχο, που είχε την ατυχή έμπνευση να κάνει επίδειξη τεχνικής στο χωριό τους.

Αυτό που πρέπει να καταλάβει ο αναγνώστης είναι το αίτιο που γεννά αυτά τα φαινόμενα. Εμείς πρέπει να βρούμε τους λόγους που όλοι αυτοί υπάρχουν. Αν σ' όλες τις ομάδες υπήρχαν ταλαντούχοι που υπέφεραν από τους άσχετους, αργά ή γρήγορα θα τους απέβαλαν από τις ομάδες. Ο λόγος του ταλαντούχου —και άρα το όποιο "veto" του— είναι πάντα πιο ισχυρός απ' αυτόν του ατάλαντου. Ο ταλαντούχος υπερασπίζεται τον αντίπαλο ταλαντούχο όταν υποφέρει, γιατί συμπάσχει και υπολογίζει στην αλληλοϋποστήριξη. Το πρόβλημα σ' αυτό το σημείο εμφανίζεται. Οι ταλαντούχοι είναι ελάχιστοι και δεν μπορούν να επιβάλλουν τους κανόνες συμπεριφοράς μέσα στο γήπεδο. Η συμπεριφορά καθορίζεται απ' αυτούς, που, όπως είδαμε πιο πάνω, λόγω ηλικίας δεν έχουν δυνάμεις και αγωνίζονται αντιαθλητικά. Εξαιτίας αυτών επιβιώνουν μόνον οι νεαροί που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά. Βλέπουμε λοιπόν ότι το πρώτο που πρέπει να γίνει είναι να καθορισθεί ένα ανώτατο όριο ηλικίας σ' ό,τι αφορά τους παίκτες που συμμετέχουν στο ερασιτεχνικό πρωτάθλημα. Ένα τέτοιο όριο είναι η ηλικία των είκοσι ετών. Αν κάποιος έχει δυνατότητες, μπορεί να συνεχίσει στο επαγγελματικό επίπεδο. Αν δεν έχει αυτές τις δυνατότητες, δεν υπάρχει λόγος να συνεχίζει, καταλαμβάνοντας θέση πολύτιμη για κάποιον άλλο. Η πολιτεία, που θέλει να μεριμνά για την παραγωγή ταλέντων, θα πρέπει να ενδιαφέρεται γι' αυτό το πρωτάθλημα. Δεν έχει καμιά υποχρέωση απέναντι στους ατάλαντους που θέλουν να συνεχίζουν. Όποιος θέλει να "παίζει μπάλα" από εκείνο το σημείο κι έπειτα, να μαζεύει τους φίλους του και να το κάνει, χωρίς να έχει απαιτήσεις από την πλευρά της πολιτείας.

Ένας άλλος τομέας που πρέπει να υπάρξει μέριμνα είναι αυτός της παιδείας των ποδοσφαιριστών. Από τη στιγμή που η υποχρεωτική παιδεία υφίσταται σ' αυτήν τη χώρα, θα πρέπει η πολιτεία να θέσει ορισμένους περιορισμούς σ' ό,τι αφορά το οργανωμένο απ' αυτήν ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο. Αν δεν υπήρχε οργανωμένο σύστημα παιδείας, θα υπήρχε πρόβλημα, εφόσον κάποιοι θα αδικούνταν. Από τη στιγμή όμως που υπάρχει, είναι μέσα στις δυνατότητες της πολιτείας να το επιβάλλει ως απαραίτητη προϋπόθεση. Αυτό γίνεται με την ίδια λογική και μέσα στα ίδια νομικά πλαίσια που ισχύουν για τις υπηρεσίες του κράτους, όπου απαιτείται ως προϋπόθεση πρόσληψης ένα minimum επίπεδο παιδείας. Δεν θα πρέπει

σε καμία περίπτωση να επιτρέπει σ' αυτό το πρωτάθλημα τη συμμετοχή παικτών, που δεν παρακολουθούν τις βαθμίδες της εκπαίδευσης που αντιστοιχούν στις ηλικίες τους. Γιατί να το κάνει αυτό; Μήπως αυτοί που τελειώνουν το λύκειο είναι μορφωμένοι; Ή μήπως είμαστε ρατσιστές; Ο στόχος είναι σ' αυτήν την περίπτωση πολλαπλός. Ο κύριος στόχος είναι ν' αλλάξει όλη η φιλοσοφία των παικτών περί ποδοσφαίρου και περί ποδοσφαιρικής καριέρας. Θα πρέπει, όταν κάποιος εγκαταλείπει την ερασιτεχνική κατηγορία, να μπαίνει στην αγορά εργασίας κάτω από τις ίδιες συνθήκες με τους υπόλοιπους νέους. Δεν θα πρέπει να έχει εγκαταλείψει τα πάντα, με αποτέλεσμα να εξαρτάται η επιβίωσή του αποκλειστικά από το ποδόσφαιρο. Αν έχει δυνατότητες —και ασφαλώς τύχη— να συνεχίζει την πορεία του. Αν όχι, να μην τον καταδικάζει η ποδοσφαιρική του επιλογή, παρά να είναι ότι για άλλους νέους η μουσική, τα χόμπι κλπ.. Το ποδόσφαιρο και ό,τι αυτό υπόσχεται, θα πρέπει ν' αποτελεί κίνητρο για τους νέους να μορφωθούν και όχι ν' αποτελεί άλλοθι για να εγκαταλείψουν το σύστημα εκπαίδευσης.

Ένας άλλος λόγος, εξίσου σημαντικός, αφορά την επαρχία, που είναι η κύρια πηγή ταλέντων. Στις ερασιτεχνικές κατηγορίες συμμετέχουν τα χωριά με τις ομάδες τους. Οι προδιαγραφές σ' ό,τι αφορά την ηλικία και την παιδεία των ποδοσφαιριστών θ' αποτελέσει το αίτιο αλλαγής πολλών πραγμάτων. Σήμερα τα χωριά, μικρά ή μεγάλα, μπορούν να συμμετέχουν στις ερασιτεχνικές κατηγορίες, εφόσον εύκολα ή δύσκολα συνθέτουν ομάδες στις προδιαγραφές αυτών των κατηγοριών. Με τις νέες προδιαγραφές που θέτουμε, αυτή η δυνατότητα δεν θα υπάρχει. Τα μικρά χωριά αργά ή γρήγορα δεν θα μπορούν ν' αντεπεξέλθουν. Τι θα γίνει όμως; Θα πάψουν να έχουν ενδιαφέρον για το ποδόσφαιρο; Θα πάψουν να ενδιαφέρονται για την ποδοσφαιρική τους αντιπροσώπευση; Όχι βέβαια. Αυτό που θα γίνει θα είναι ότι θ' αρχίσουν ν' αναζητούν παίκτες από τα γειτονικά αστικά κέντρα ή χωριά, που δεν ανήκουν στο δυναμικό των αντίστοιχων ομάδων. Αυτό θα οδηγήσει στην εξιδανίκευση της κατάστασης για τους εξής λόγους. Ο πρώτος και κυριότερος είναι ότι θα επιβάλλεται οι τοπικοί οπαδοί ν' αλλάξουν συμπεριφορά. Θα φιλοξενούν παιδιά του σχολείου, που αγωνίζονται για να τους ευχαριστήσουν. Αυτά τα παιδιά όμως δεν πρέπει να τα τρομάζουν με την ακραία συμπεριφορά, γιατί θα τους εγκαταλείψουν. Δεν είναι παιδιά του χωριού που νιώθουν ασφάλεια λόγω των συγγενικών σχέσεων. Όταν τα απειλεί και τα βρίζει κάποιος δεν ανταποδίδουν γιατί φοβούνται. Εξαιτίας αυτού του φόβου όμως φεύγουν. Οι οπαδοί αργά ή γρήγορα θ' αντιληφθούν ότι η κόσμια παρουσία τους θα είναι απαραίτητη, αν θέλουν να ελπίζουν σ' αντιπροσώπευση. Ανάμεσα σ' αυτούς θα βρίσκονται οι γονείς των παιδιών οι οποίοι δεν "συμπάσχουν". Στο γήπεδο πηγαίνουν για να παρακολουθήσουν τα παιδιά τους ν' αγωνίζονται και όχι να τα βρίζει και να τα κτυπά ο κάθε κομπλεξικός. Δεν τους ενδιαφέρει καμία προϊστορία μεταξύ των χωριών και κατά συνέπεια δεν δικαιολογούν καταστάσεις πάθους και άρα ακρότητες.

Μια άλλη αλλαγή που θα προκύψει θα έχει σχέση και με τον προπονητικό τομέα. Τα παιδιά που πάνε σχολείο έχουν εξοικείωση με την έννοια της εκπαίδευσης και έχουν μάθει ν'

αναζητούν λύσεις στα όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν. Οι λύσεις όμως, για να δοθούν, θα πρέπει να υπάρχουν γνώσεις. Αυτό σημαίνει αυτόματα ότι ο γνωστός "ξερόλας" του χωριού θα πρέπει να εγκαταλείψει τις προπονητικές του φιλοδοξίες. Οι βρισιές, οι φωνές και τα συνθήματα δεν είναι γνώση. Είναι θέμα χρόνου, εξαιτίας της στάθμης των παιδιών, να υπάρξουν απαιτήσεις και σ' ό,τι αφορά τη στάθμη των προπονητών. Είναι θέμα χρόνου να στραφούν οι τοπικοί οπαδοί και παράγοντες προς την αναζήτηση μορφωμένων παιδιών με γνώσεις εξειδικευμένες. Θα γίνει δηλαδή αυτό που δήθεν επιθυμεί η πολιτεία σήμερα και που είναι να παράγονται προπονητές μέσα στις γυμναστικές ακαδημίες. Το ζητούμενο βέβαια δεν είναι το πτυχίο, παρά οι εξειδικευμένες γνώσεις, που συνοδεύονται και από μια ευρύτερη παιδεία. Μπορεί κάλλιστα και ένας μη πτυχιούχος —αν είναι ταλαντούχος— να γίνει προπονητής. Απλά αυτός θα έχει πρόβλημα αν είναι γενικότερα απροετοίμαστος ν' αντιμετωπίσει τους παίκτες του.

Όταν λοιπόν αυτά τα σύνολα, που αποτελούνται από παίκτες και προπονητές, οι οποίοι δεν συνδέονται μεταξύ τους με κανέναν άλλο τρόπο πέρα από την ποδοσφαιρική λειτουργία, μπουν στο ερασιτεχνικό πρωτάθλημα, τότε πολλά θ' αλλάξουν. Η αλλαγή θα αφορά κατ' αρχήν τις αντίπαλες ομάδες, που θα πρέπει ν' αλλάξουν την τακτική του βολέματος φίλων και συγγενών, αν θέλουν να ελπίζουν σε διάκριση. Μια άλλη αλλαγή θα αφορά και τον τομέα της διαιτησίας. Σήμερα οι διαιτητές των ερασιτεχνικών κατηγοριών δεν είναι και ό,τι καλύτερο μπορεί να συναντήσει κάποιος στην κοινωνία. Στην πλειοψηφία τους είναι αγράμματοι, που βρίσκουν έναν τρόπο ν' αυξήσουν το εισόδημά τους με τίμημα τον εβδομαδιαίο εξευτελισμό τους και τους συνήθεις προηλακισμούς. Αυτά συμβαίνουν σήμερα, γιατί οι αστοιχείωτοι διαιτητές είναι οι μόνοι που δέχονται να μπουν στον αγωνιστικό χώρο-αρένα των αστοιχείωτων παικτών προπονητών. Στη νέα κατάσταση αυτοί δεν έχουν θέση, γιατί ο διαιτητής απαιτείται να έχει γνώσεις και όχι να παριστάνει ότι έχει. Θα έχει ν' αντιμετωπίσει παίκτες και προπονητές που θα γνωρίζουν τους κανονισμούς και θα επιχειρηματολογούν χωρίς να φωνάζουν. Σήμερα υπάρχουν επαγγελματίες ποδοσφαιριστές, που συντηρούν τις οικογένειές τους από το ποδόσφαιρο και δεν γνωρίζουν τους κανονισμούς. Το ίδιο συμβαίνει και με μερικούς "παντογνώστες" προπονητές.

Εξαιτίας των αλλαγών αυτών θα προκύψει και μια νέα κατάσταση σ' ό,τι αφορά το "ιδιοκτησιακό" καθεστώς των ποδοσφαιριστών. Σήμερα η ισχύουσα κατάσταση είναι ένα από τα κύρια αίτια της αθλιότητας που υπάρχει στο ποδόσφαιρο. Η εξουσία, που φροντίζει τα συμφέροντά της, έχει μεριμνήσει να υπάρχει ένας νόμος που την ευνοεί. Ο νόμος αυτός θέλει τον παίκτη να ανήκει στο σωματείο και ν' απαιτείται η σύμφωνη γνώμη τού σωματείου για να μετακινηθεί. Ένας νόμος της λογικής του Μεσαίωνα, όπου ο άνθρωπος δεν είναι κύριος του εαυτού του, παρά δούλος του συστήματος στο οποίο εκείνη τη στιγμή είναι ενταγμένος. Θεωρητικά αυτός ο νόμος έχει τους εξής στόχους: Ο πρώτος είναι να μην μετακινούνται οι ποδοσφαιριστές προς τις ομάδες των προνομιούχων που διαθέτουν την οικονομική ισχύ και άρα να μην υπάρχει το φαινόμενο της αφαιμάξης των φτωχών ομάδων.

Ο δεύτερος έχει υποτίθεται σχέση με το κέρδος του σωματείου. Είναι λογικό, σύμφωνα με την πολιτεία, ένα σωματείο που παράγει ταλέντα να λαμβάνει εξαιτίας τους μια οικονομική ενίσχυση, η οποία θα διατηρήσει την υποτιθέμενη θετική κατάσταση.

Αν εξετάσει κάποιος επιφανειακά τους παραπάνω λόγους, θα δει ότι έχουν μια κάποια λογική, που δεν είναι τόσο επικίνδυνη. Αυτό που εμάς ενδιαφέρει είναι οι πρακτικές συνέπειες αυτού του νόμου. Αυτός ο νόμος υποδουλώνει τον παίκτη στους παράγοντες. Αν σκεφτεί κάποιος και την ποιότητα των παραγόντων, τότε θα δει την αλήθεια. Με μέσον αυτόν τον νόμο, οι παράγοντες απειλούν και τρομοκρατούν τους παίκτες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ποδοσφαιρική πορεία και άρα η καριέρα των παικτών είναι άμεσα εξαρτώμενη από την βούληση των παραγόντων. Εξαιτίας αυτού του νόμου ακούγεται μέσα στα αποδυτήρια των ομάδων η συνηθέστερη των απειλών: "Θα σου κόψω τη μπάλα"... λέει ο παράγοντας στον παίκτη, "κόβοντάς" του προκαταβολικά τα πόδια. Αυτό το κάνουν, επειδή συνήθως στοχεύουν στο οικονομικό κέρδος. Στην περίπτωση ενός ταλαντούχου βρίσκουν την ευκαιρία να κερδίσουν οικονομικώς οι ίδιοι εις βάρος του σωματείου. Το τραγικό όμως είναι ότι, εξαιτίας αυτής της προσδοκίας, συνήθως καθυστερούν τους παίκτες με αποτέλεσμα οι περισσότεροι να χάνουν τις ευκαιρίες τους. Οι ευκαιρίες που έχουν οι παίκτες να προωθηθούν δεν είναι άπειρες. Όταν ο παράγοντας αναλίσκεται στα παζάρια, ο χρόνος τρέχει και τα δεδομένα αλλάζουν. Σήμερα μπορεί να ενδιαφέρει μια ομάδα ένας παίκτης ενώ αύριο όχι. Ο παράγοντας δεν χάνει καθυστερώντας. Το προσδοκώμενο κέρδος, όταν δεν επιτυγχάνεται, δεν είναι ζημιά. Για τον παίκτη όμως αυτή η καθυστέρηση ίσως να είναι η αιτία να χάσει την ευκαιρία της ζωής του. Είναι παράλογο να παραδίδουμε τα όνειρα των νέων στη διαχείριση των παραγόντων, επειδή αυτοί αγόρασαν κάποιες φανέλες και φόρμες.

Οι προδιαγραφές που θέτουμε σ' ό,τι αφορά τους ποδοσφαιριστές είναι αδύνατο να επιτρέψουν στον συγκεκριμένο νόμο να υφίσταται. Όταν εξαιτίας αυτών των προδιαγραφών αναγκάζονται οι ομάδες ν' αναζητούν παίκτες, είναι παράλογο να μην τους προσφέρουν τη δυνατότητα να φύγουν όταν το επιθυμούν. Το ποδόσφαιρο δεν θα είναι στατικό, όπου το κάθε σωματείο λειτουργεί με δικούς του παίκτες και περιοδικά δημιουργεί κάποιο ταλέντο. Θα παίρνει απ' όπου βρίσκει ελεύθερους τους παίκτες που του χρειάζονται και άρα θα δίνει με την ίδια ευκολία. Απλά για λόγους τάξης και καλής λειτουργίας στο ερασιτεχνικό ποδόσφαιρο, οι συμφωνίες παικτών και σωματείων θα έχουν διάρκεια μιας αγωνιστικής περιόδου. Δεν θα μπορεί δηλαδή ο παίκτης να μετακινείται πριν από το τέλος της περιόδου. Σ' αυτό το χρονικό διάστημα θ' ανήκει αποκλειστικά στο σωματείο που θα κατέχει το δελτίο του. Ο παίκτης κατ' αυτόν τον τρόπο θα είναι κύριος του εαυτού του και όχι δούλος του παράγοντα. Κανένας δεν θα ξανααπειλήσει παίκτη, επειδή έχει στην κατοχή του το δελτίο του.

Σ' ό,τι αφορά τους επαγγελματίες οι συμφωνίες και τα συμβόλαια θα γίνουν άκρως επαγγελματικά και όχι με τον τρόπο που γίνονται σήμερα. Ο παίκτης θα υπογράφει

συμβόλαια συνεργασίας με τη λογική που υπογράφει συμβόλαιο κάποιος εργαζόμενος. Τέρμα οι πενταετίες και τα πονηρά που σκέφτονται οι παράγοντες, που όταν θέλουν είναι επαγγελματίες και όταν δεν τους βολεύει κρύβονται πίσω από το δάκτυλο του ερασιτεχνικού αθλητισμού. Οι επαγγελματικές ομάδες θα πρέπει επιπλέον να στερηθούν και της δυνατότητας να δανείζουν παίκτες σ' άλλες ομάδες. Αυτό είναι καταστροφικό για το ποδόσφαιρο, γιατί δίνει τη δυνατότητα στις μεγάλες ομάδες να επενδύουν σε πολλά μέτωπα ταυτόχρονα. Κάνουν απαγορευτικές τις μεταγραφές στις άλλες ομάδες και περιμένουν ν' αρπάξουν με ασφάλεια τον καλύτερο, έχοντας κάνει τη μεταγραφή του σε παλαιότερο χρόνο και με ελάχιστα χρήματα. Η απαγόρευση του δανεισμού μπορεί να επιτευχθεί ως εξής: ο παίκτης από τη στιγμή που θα παίζει σε μια ομάδα, αυτόματα θα μεταβιβάζονται τα δικαιώματά του σ' αυτήν για το σύνολο του χρόνου που αυτός είναι δεσμευμένος από το συμβόλαιό του. Κάθε ομάδα θα είναι υποχρεωμένη, πριν από την έναρξη του επαγγελματικού πρωταθλήματος, να δίνει στη δημοσιότητα τα συμβόλαια συνεργασίας των παικτών της με την ίδια για τη συγκεκριμένη περίοδο. Δεν θα υπάρχουν τα γνωστά δελτία, παρά συμβόλαια. Οι ομάδες θα χρησιμοποιούν στο πρωτάθλημα μόνο τους παίκτες που θα τους ανήκουν. Αν για παράδειγμα ο Παναθηναϊκός αγοράσει έναν παίκτη και δεν τον χρησιμοποιεί, δεν θα μπορεί να τον παραχωρήσει για παράδειγμα στον ΟΦΗ. Αν έχει συμβόλαιο μαζί του για τρία χρόνια, σε περίπτωση δανεισμού ωφελημένος είναι ο ΟΦΗ, εφόσον αυτόματα ο Παναθηναϊκός χάνει τα δικαιώματα πάνω στον παίκτη, τα οποία αποκτά για τρία χρόνια ο ΟΦΗ, εφόσον σέβεται τους όρους του συμβολαίου. Πώς μπορεί να ζητήσει πίσω τον παίκτη όταν δεν έχει κανένα νομικό δικαίωμα πάνω του; Θα πρέπει να περιμένει να λήξει το συμβόλαιό του ή να πετύχει οικονομική συμφωνία με την ομάδα, πράγμα ασύμφορο. Ευκαιρία είναι ένας παίκτης όταν αγοράζεται φθηνά και στη συνέχεια αναδεικνύεται. Δεν είναι ευκαιρία όταν προσπαθείς να τον αγοράσεις καταξιωμένο.

Σ' αυτό το σημείο θ' αναρωτηθεί ο αναγνώστης για το αν θα υπάρχει η δυνατότητα οι παράγοντες να δεσμεύονται με ιδιωτικά συμφωνητικά με στόχο να παρακάμψουν το νόμο. Αυτό είναι αδύνατο για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι το οποιοδήποτε συμφωνητικό θα δεσμεύει τον παράγοντα και όχι το σωματείο. Ο παίκτης είναι περιουσία του σωματείου. Ο δεύτερος είναι η οργή των οπαδών. Αν ο παράγοντας εξαιτίας προσωπικής δέσμευσης επιστρέψει έναν παίκτη που οι οπαδοί αγαπούν, σύντομα θα πάψει να είναι παράγοντας. Σήμερα οι "δανεικοί" μετακινούνται χωρίς αντιδράσεις, γιατί οι νόμοι το επιβάλλουν και οι νόμοι είναι υπεράνω των πόθων των οπαδών. Οι μεγάλες ομάδες στο μέλλον δεν θα έχουν συμφέρον ν' αγοράζουν τους πάντες, γιατί δεν θα μπορούν να ελπίζουν σε όφελος. Είναι παράλογο και άρα αδύνατο να διατηρούν ένα δυναμικό πενήντα παικτών από τους οποίους θα παίζουν έντεκα και οι υπόλοιποι θα είναι στην εξέδρα. Η έλλειψη αγωνιστικής δραστηριότητας είναι θέμα χρόνου να αχρηστεύσει ακόμα κι έναν ταλαντούχο. Αν σ' αυτό προσθέσουμε και τον νέο εθνικό σχεδιασμό, που θα γεννά ταλέντα και θα ενισχύει τις επαρχιακές ομάδες, βλέπουμε ότι τα πράγματα θ' αλλάξουν ριζικά. Θα πάψει να υπάρχει

τεράστια διαφορά δυναμικού μεταξύ των ομάδων. Θα πάψει να υπάρχει το φαινόμενο, όπου οι λίγοι αμείβονται με αστρονομικά ποσά και οι πολλοί "ψωμοζούν", ελπίζοντας να έλθει κάποτε η σειρά τους.

Αν συμβούν όλα αυτά όμως θίγεται το σύστημα, γιατί οι άνθρωποι του χάνουν τη δυνατότητα ν' αποσπούν τη λατρεία των οπαδών. Δε θα χρειάζεται ο πλούσιος πρόεδρος. Οι ομάδες εύκολα θα μπορούν να γίνουν αυτοσυντηρούμενες. Το θέαμα φέρνει κόσμο στα γήπεδα και αυτό σημαίνει έσοδα. Δεν θα έχουν ισχύ οι κρατικοί λειτουργοί και άρα οι κριτές τους πολιτικοί. Δεν μπορεί κάποιος να λύσει προβλήματα όταν αυτά δεν υπάρχουν.

Τελευταίο αφήσαμε ίσως τον πιο σημαντικό λόγο που σήμερα το ελληνικό ποδόσφαιρο δεν γεννά ταλέντα. Σ' άλλο σημείο αναφέραμε ότι ο τρόπος που αντιλαμβάνεται η ελληνική κοινωνία ορισμένα πράγματα είναι καθοριστικός για το ποδόσφαιρο. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι το ποδόσφαιρο, όπως είδαμε, είναι ένα άθλημα όπου ο καθοριστικός παράγοντας που δίνει τη νίκη και άρα οδηγεί στην επιτυχία είναι η ομάδα. Μια πολυπληθής ομάδα όμως, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά, απαιτεί από τα μέλη της να λάβουν κάποιους ρόλους. Οι ρόλοι αυτοί δεν αφορούν μόνο τον παίκτη στο προσωπικό επίπεδο, αλλά αφορούν και τις υποομάδες που υπάρχουν μέσα στην ίδια ομάδα. Τέτοιες υποομάδες είναι οι αμυντικοί, οι επιθετικοί και οι μέσοι. Απαιτείται δηλαδή ο κάθε παίκτης να γνωρίζει περισσότερα πράγματα από την τεχνική. Θα πρέπει να συνεργάζεται με διάφορους τρόπους, που θα του υποδεικνύει ο προπονητής με τους ομοίους του και θα πρέπει να συνεργάζεται και με τους υπολοίπους. Η κοινή προπόνηση των ποδοσφαιριστών αυτό το νόημα έχει. Πρέπει να μάθει μια ομάδα να αυτοματοποιεί ορισμένες λειτουργίες και θα πρέπει ο παίκτης να μάθει να λειτουργεί ως άτομο μέσα σ' ένα σύνολο που λειτουργεί με αυτοματισμούς κι επιτρέπει παράλληλα στον παίκτη ν' αυτοσχεδιάζει στο επίπεδο που αυτό είναι δυνατό. Όλες αυτές οι απαιτήσεις κάνουν το ποδόσφαιρο ένα δύσκολο άθλημα. Πάντα πρέπει ν' αναζητείται η ισορροπία ανάμεσα στην ομάδα-μηχανή των απρόσωπων παικτών και στην ομάδα-θέαμα των απείθαρχων ταλέντων, που την καθιστούν αναποτελεσματική. Η επίτευξη των τέλειων ισορροπιών απαιτεί έξυπνάδα. Απαιτείται έξυπνος προπονητής για τον σχεδιασμό και έξυπνοι παίκτες για την εφαρμογή. Το ποδόσφαιρο απαιτεί έξυπνους ανθρώπους για να προσφέρει τα όσα υπόσχεται στους οπαδούς.

Πού όμως θα βρεθούν οι έξυπνοι άνθρωποι; Η ελληνική οικογένεια είναι αρκετά ισχυρή, ώστε να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τα μέλη της σ' ό,τι αφορά τις επιλογές τους. Ο γονέας, που αντιλαμβάνεται ότι το παιδί του είναι έξυπνο και έχει δυνατότητες, προσπαθεί να το στρέψει προς τον τομέα της παιδείας. Ο γονέας αυτός μπορεί να είναι οπαδός μιας ομάδας, να λατρεύει τους ποδοσφαιριστές, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν παραιτείται από τον αγώνα του να πείσει το παιδί του να μην ασχοληθεί με το ποδόσφαιρο. Η ελληνική οικογένεια φοβάται το ποδόσφαιρο και το ευρύτερο ποδοσφαιρικό περιβάλλον. Είτε εξαιτίας της γνώσης των όσων συμβαίνουν —και άρα λόγω εμπειρίας— είτε από ένστικτο, αποτρέπουν οι Έλληνες τα παιδιά τους από την ποδοσφαιρική επιλογή. Δεν βλέπουν και πολύ ορθά τις

μερικές δεκάδες των επιτυχημένων ποδοσφαιριστών, παρά βλέπουν τις χιλιάδες των περιπτώσεων που οδηγήθηκαν στην καταστροφή. Δεν θέλουν ούτε να το σκέφτονται ότι ο πολλά υποσχόμενος γιος τους θα έρθει η στιγμή που θα είναι εξαρτώμενος από έναν ανυπόληπτο μεθύστακα παράγοντα. Δεν θέλουν να δουν το παιδί τους να το φτύνουν να το κτυπούν και να το βρίζουν μέσα στα "γήπεδα" των ερασιτεχνικών κατηγοριών. Δεν θέλουν να δουν το παιδί τους επαγγελματία να περιφέρεται σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της χώρας χωρίς σπίτι, χωρίς φίλους, χωρίς μελλοντικές προοπτικές. Φοβούνται —και δικαίως—, εφόσον αυτό είναι το σύνηθες φαινόμενο, ότι ο γιος τους θα εγκαταλείψει τα πάντα στο όνομα μιας αμφίβολης καριέρας. Φοβούνται τις συναναστροφές με τους ποδοσφαιριστές, που τις περισσότερες φορές έχουν εγκαταλείψει το σχολείο και το σύνολο των οποιωνδήποτε φιλοδοξιών μπορεί να έχει ένας άνθρωπος.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι το ποδόσφαιρο να εμφανίζεται σαν ένας από τους πιο σημαντικούς εχθρούς της ελληνικής οικογένειας. Ένας εχθρός που απειλεί σοβαρά την οικογενειακή γαλήνη και τις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Δεν υπάρχει Έλληνας που να ανακοίνωσε στην οικογένειά του την πρόθεσή του ν' ασχοληθεί με το ποδόσφαιρο, χωρίς να έρθει σε αντίθεση μ' αυτήν. Αυτοί που ασχολούνται σήμερα με το ποδόσφαιρο είναι, είτε παιδιά πολύ φτωχών οικογενειών, όπου η μόρφωση και οι φιλοδοξίες είναι ανέφικτες, είτε παιδιά ανθρώπων που γνωρίζουν τι συμβαίνει στο ποδόσφαιρο και, έχοντας κάποιες διασυνδέσεις, δίνουν την ευκαιρία στο παιδί τους να δοκιμάσει την τύχη του. Οι μεν πρώτοι ασχολούνται, γιατί δεν υπάρχει κανένας άλλος τρόπος στην κατάσταση τους και την ηλικία τους να εξασφαλίσουν πλούτο και επωνυμία, ενώ οι δεύτεροι, επειδή αισθάνονται κάποια ασφάλεια δραστηριοποιημένοι σε χώρο που έχουν κάποια ισχύ.

Εξαιρέση σ' αυτόν τον κανόνα αποτελούν οι νέοι που κατοικούν στα χωριά. Εξαιτίας του χρόνου που καθημερινά έχουν στη διάθεσή τους —και είναι περισσότερος απ' αυτόν που διαθέτουν τα παιδιά της πόλης—, μπορούν ν' ασχοληθούν με το ποδόσφαιρο, χωρίς να επιβαρύνουν τις υπόλοιπες δραστηριότητές τους. Το περιορισμένο κοινωνικό περιβάλλον του χωριού, σε συνδυασμό με την ύπαρξη τοπικής οργανωμένης ομάδας, δεν απαιτεί από πλευράς τους αλλαγή συναναστροφών. Με τους ίδιους φίλους παίζουν και στις αυλές των σπιτιών τους και στο ποδοσφαιρικό γήπεδο. Μόνο γι' αυτούς είναι ακίνδυνο το ποδοσφαιρικό κύκλωμα, εφόσον δεν απαιτεί αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους και άρα την όλη πορεία τους. Το πρόβλημα μ' αυτούς είναι ότι σε κάποια στιγμή θα εγκαταλείψουν το ποδόσφαιρο και θα συνεχίσουν τις σπουδές τους, εξαιτίας της αδυναμίας τους ν' αποβάλλουν από την ομάδα τους άξεστους και βάρβαρους συγχωριανούς τους. Αν δεν αποβληθούν αυτοί από την ομάδα, είναι αδύνατον η ομάδα και άρα οι παίκτες να διακριθούν. Ο νέος, που είναι έξυπνος και ταλαντούχος, γρήγορα αντιλαμβάνεται ότι θα πρέπει ν' αλλάξει πορεία, αν δεν θέλει να καταντήσει και ο ίδιος βάρβαρος. Δεν έχει κανέναν λόγο να θυσιάσει τις σπουδές του στο όνομα της βρισιάς και της κλοτσιάς.

Ο νέος σχεδιασμός που προτείνουμε είναι δυνατόν ν' αλλάξει την αντίληψη της ελληνικής οικογένειας και να προσφέρει πραγματικά έξυπνους ανθρώπους στο ποδόσφαιρο για δύο λόγους. Ο πρώτος έχει να κάνει με τις συνθήκες ελευθερίας που προσφέρονται στους παίκτες, ενώ ο δεύτερος με την απαιτούμενη παιδεία των παικτών. Ο γονέας δεν θα φοβάται να επιτρέψει στο γιο του ν' ασχοληθεί με το ποδόσφαιρο, βλέποντας ότι υπάρχει ελευθερία στο να εκμεταλλευτεί τις όποιες ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν και επιπλέον οι συναστροφές του δεν θα τον παρασέρνουν μακριά από το σχολείο. Αν αυτά συνδυαστούν με το γεγονός ότι θα υπάρχει κι ένα ανώτατο όριο ηλικίας στις ερασιτεχνικές κατηγορίες, τότε τα πάντα είναι ασφαλή. Το παιδί πολύ νωρίς θα καταλαβαίνει ότι δεν μπορεί να επενδύει το μέλλον του στο ποδόσφαιρο, εγκαταλείποντας τα πάντα. Σήμερα το κάνει αυτό, γιατί, ελπίζοντας, αφήνει τον χρόνο να κυλά, εναποθέτοντας τις ελπίδες του στους φεύτες που δίνουν μεγάλες υποσχέσεις.

Η εξυγίανση του ποδοσφαίρου μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με εξυγίανση της βάσης του, που είναι το επίπεδο των ερασιτεχνών. Το υγιές ερασιτεχνικό φέρνει τον κόσμο στα γήπεδα και γεννά τους μεγάλους παίκτες. Η ελληνική κοινωνία έχει σήμερα περισσότερο από ποτέ την ανάγκη να εξυγιανθεί το ποδόσφαιρο, γιατί κινδυνεύει, όχι από το άσχημο θέαμα, αλλά απ' αυτούς που αναλαμβάνουν να "σώσουν" πρώτα το ποδόσφαιρο και μετά την Ελλάδα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΑΪΑΝΟΥ

Δημιουργός της θεωρίας του ΥΔΡΟΧΟΟΥ